

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

LIETUVOS STABILUMO 2022 METŲ PROGRAMA

2022 m. balandžio 29 d.

TURINYS

SANTRAUKA	7
I DALIS ĮVADAS	8
II DALIS EKONOMIKOS PERSPEKTYVOS	10
1 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO ERS	10
2 SKYRIUS LIETUVOS MOKĖJIMŲ BALANSAS	15
3 SKYRIUS ŪKIO CIKLO ĮVERTINIMAS	18
III DALIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS IR PERSPEKTYVOS	20
1 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI 2021–2022 METAIS.....	20
2 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO FISKALINĖS POLITIKOS GAIRĖS	25
3 SKYRIUS 2021–2025 METŲ STRUKTŪRINIS BALANSAS.....	28
4 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ POLITIKOS PRIORITETAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS	31
5 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA IR JOS PROJEKCIJOS	36
IV DALIS VIEŠŲJŲ FINANSŲ KOKYBĖ	39
1 SKYRIUS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMAS	39
2 SKYRIUS BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA.....	40
3 SKYRIUS IŠLAIDŲ PERŽIŪRA	41
4 SKYRIUS VNT VALDYMO PERTVARKA	41
5 SKYRIUS FINANSINIO STABILUMO UŽTIKRINIMAS	42
V DALIS ILGALAIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ TVARUMAS	42
VI DALIS MAKROEKONOMINIŲ IR FISKALINIŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS, RIZIKOS IR JAUTRUMO ANALIZĖ	44
1 SKYRIUS PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS	44
2 SKYRIUS JAUTRUMO ANALIZĖ	46
3 SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMAS.....	48
VII DALIS VALSTYBĖS FINANSŲ DUOMENYS.....	51
VIII DALIS INSTITUCINĖ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ SĄRANGA	58

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai	11
2 lentelė. Darbo rinkos rodikliai	12
3 lentelė. Kainų rodikliai	13
4 lentelė. Pagrindinės prielaidos	14
5 lentelė. Sektorių balansai	18
6 lentelė. Su COVID-19 susijusios valdžios sektoriaus išlaidų priemonės	20
7 lentelė. Valdžios sektoriaus subsektorių balansai	25
8 lentelė. Numatomas EGADP lėšų paskirstymas vidutiniu laikotarpiu	27
9 lentelė. Ekonomikos ciklai	30
10 lentelė. Ilgalaičių valdžios sektoriaus išlaidų projekcijos	43
11 lentelė. BVP projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis	44
12 lentelė. Programoje pateiktų valdžios sektoriaus balanso projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis	45
13 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis	45
14 lentelė. Finansų ministerijos ir EK projekcijų palyginimas	45
15 lentelė. Alternatyvūs BVP ir SVKI scenarijai	46
16 lentelė. Valdžios sektoriaus balanso ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų pokytis	47
17 lentelė. Valdžios sektoriaus finansus galinčios paveikti rizikos ir kitos rizikos	49
18 lentelė. Valstybės garantijos 2022 metais	51
19 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai 2021–2025 metais	51
20 lentelė. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas	52
21 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų	53
22 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos	53
23 lentelė. Išlaidos, į kurias atsižvelgiama, vertinant valdžios sektoriaus išlaidų atitiktį SAP išlaidų augimo ribojimo taisyklei	54
24 lentelė. EGADP subsidijų poveikis valdžios sektoriaus finansų projekcijoms, proc. BVP	54
25 lentelė. Diskrecinės išlaidų priemonės	55
26 lentelė. Diskrecinės pajamų priemonės	56
27 lentelė. Valstybės garantijos 2022 metais	56

SANTRUMPOS

2021 metų biudžeto įstatymas	Lietuvos Respublikos 2021 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas ¹
2022 metų biudžeto įstatymas	Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas ²
2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektas	Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-745 preambulės, 1, 2, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 21 straipsnių ir 1, 2, 3, 4, 5, 6 priedų pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-1499
APVNT	administracinės paskirties valstybės nekilnojamasis turtas
Biudžeto sistemos pertvarka	Lietuvoje vykdoma biudžeto formavimo ir strateginio planavimo sistemos pertvarka
BVP	bendrasis vidaus produktas. Programoje (išskyrus Programos dalis susijusias su ERS) naudojama 2021 metų BVP to meto kainomis 55 383,1 mln. eurų reikšmė
COVID-19	COVID-19 liga (koronaviruso infekcija)
EGADP	Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (angl. <i>Recovery and Resilience Facility</i>) – nauja Europos Sąjungos dotacijų ir paskolų Europos Sąjungos valstybėms narėms priemonė, skirta struktūrinėms reformoms ir susijusioms investicijoms bei žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyvendinti ³ .
EK	Europos Komisija
ERS	Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas ekonominės raidos scenarijus, 2022 m. kovo 31 d. paskelbtas Finansų ministerijos interneto svetainėje ⁴ , patvirtintas fiskalinės institucijos ⁵

¹ Lietuvos Respublikos 2021 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/patvirtinti-biudzetai/2021-m-biudzetas/issami-informacija-apie-2021-m-biudzeta>.

² Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/patvirtinti-biudzetai/2022-m-biudzetas/issami-informacija-apie-2022-m-biudzeta>.

³ Šiuo metu Europos Sąjungos valstybėms yra paskirstyta 70 procentų priemonės dotacijų dalies lėšų. Einamosiomis kainomis Lietuvai tai sudaro apie 2,092 mlrd. eurų. Likusi 30 procentų lėšų dalis tarp valstybių narių bus paskirstyta 2022 metais, atsižvelgiant į naujausius BVP duomenis. Remiantis prognozėmis, Lietuva iš šios priemonės gali gauti iš viso apie 2,225 mlrd. eurų negražintinų dotacijų. Esant poreikiui, Lietuva galėtų kreiptis dėl ne didesnės kaip 6,8 procento 2019 metų bendrojo nacionalinio produkto dydžio paskolos (apie 3 mlrd. eurų).

⁴ ERS, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonominės-raidos-scenarijus>.

⁵ **Fiskalinės institucijos išvada dėl ERS tvirtinimo**, <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/24078/isvada-del-ekonominės-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>.

Ekonominės raidos scenarijus	Programoje vartojamas terminas, įvardijantis kitą, negu ERS, Finansų ministerijos parengtą ir Finansų ministerijos interneto paskyroje paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, nurodant konkretaus scenarijaus paskelbimo metus ir mėnesį ⁶
ES	Europos Sąjunga
ES lėšos	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos (išskyrus EGADP lėšas)
ESS	2010 metų Europos sąskaitų sistema
Fiskalinė institucija	Lietuvos nepriklausoma fiskalinė institucija, kurios funkcijas vykdo Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Biudžeto politikos stebėsenos departamentas
GPM	gyventojų pajamų mokestis
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
Konstitucinis įstatymas	Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas ⁷
Lietuvos EGADP planas	Lietuvos struktūrinių reformų ir susijusių investicijų bei žaliajai ir skaitmeninei transformacijai įgyvendinti numatytų priemonių planas, kurį 2022–2026 metais numatoma įgyvendinti priemonės „Kitos kartos ES“ (angl. <i>Next Generation EU</i>) lėšomis
MMA	minimalioji mėnesinė alga
NPD	neapmokestinamasis pajamų dydis
NPP	2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas ⁸
Programa	Lietuvos stabilumo 2022 metų programa
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas
PVM	pridėtinės vertės mokestis
Rekomendacija Lietuvai	2021 m. birželio 6 d. Tarybos rekomendacija dėl 2021 m. Lietuvos stabilumo programos ⁹
SAP	Stabilumo ir augimo paktas ¹⁰

⁶ **Ekonominės raidos scenarijai**, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus/ekonomines-raidos-scenarijaus-archyvas>.

⁷ **Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6be2c020699a11e48710f0162bf7b9c5?positionInSearchResults=9&searchModelUUID=708ad2ec-2bb8-4551-8d6b-f37641b93d9e>.

⁸ **Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“**, <https://lrv.lt/lt/aktuali-informacija/xvii-vyriausybe/strateginis-valdymas/2021-2030-m-nacionalinis-pazangos-planas>.

⁹ **Tarybos rekomendacija dėl 2021 m. Lietuvos stabilumo programos**, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c1d3a5e6-c382-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-256112276>.

¹⁰ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1175/2011; 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1177/2011.

SODRA	Valstybinio socialinio draudimo fondas
SP2021	Lietuvos stabilumo 2021 metų programa, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 279 „Dėl Lietuvos stabilumo 2021 metų programos“
Struktūrinis balansas	valdžios sektoriaus struktūrinis balanso rodiklis
Su COVID-19 susijusios priemonės	su COVID-19 pandemijos valdymu ir jos neigiamų padarinių švelninimu susijusios priemonės
SVKI	vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal su kitomis ES valstybėmis narėmis metodiškai suderintą vartotojų kainų indeksą
Vyriausybės programos įgyvendinimo planas	Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas ¹¹
VMI	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
VNT	valstybės nekilnojamas turtas

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bef7d43286fe11eb998483d0ae31615c?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=98674a8c-8953-4d90-8c3a-93d9e4a41b6a>.

SANTRAUKA

Programa parengta esant geopolitinei įtampai Europoje (toliau – geopolitinė įtampa) ir ekonominės padėties neapibrėžtumui (toliau – neapibrėžtumas). Dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje esanti geopolitinė įtampa ir neapibrėžtumas gali lemti Lietuvos poreikį imtis daugiau ir didesnės, negu numatyta Programoje, apimties priemonių priimant dėl Rusijos karinių veiksmų besitraukiančius Ukrainos žmones, stiprinant Lietuvos karinį, kibernetinį, ekonominį saugumą. Smarkiai kylant kainoms, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė priemonių paketą dėl gyventojų, ypač socialiai pažeidžiamų, pajamų didinimo ir pagalbos verslui. Programoje pateikiamose valdžios sektoriaus finansų projekcijose įvertinta 1 726 mln. eurų, arba 2,9 procento BVP, pagalbos priemonių suma. Reaguojant į Rusijos karinius veiksmus Ukrainoje, Lietuvos, kitų ES ir pasaulio valstybių taikomos sankcijos Rusijai, Baltarusijai turės įtakos Lietuvos ekonomikos raidai ir valdžios sektoriaus finansų padėčiai. Nepasibaigusi COVID-19 pandemija taip pat prisideda prie neapibrėžtumo didėjimo.

2021 metais Lietuvos ekonomika augo 4,9 procento. Numatoma, kad dėl geopolitinės įtampos poveikio 2022 metais Lietuvos BVP augs lėčiau – 1,6 procento. Tikimasi, kad vėlesniais metais Lietuvos ekonomika augs sparčiau: 2023 metais – 2,5 procento, o 2024, 2025 metais – po 3 procentus per metus.

Atsižvelgiant į pagal ERS atnaujintas valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų pajamas ir įvertinant 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektą, 2022 metais numatomas 4,9 procento BVP valdžios sektoriaus deficitas. Numatoma, kad 2023–2025 metais valdžios sektoriaus deficitas palaipsniui mažės, o vidutinio laikotarpio antrojoje pusėje bus pasiektas vidutinio laikotarpio tikslas. Prie valdžios sektoriaus finansų tvarumo stiprinimo prisidės ekonomikos augimo potencialo stiprinimas investuojant nacionalines, EGADP ir kitas ES lėšas, įgyvendinant struktūrines reformas.

Valdžios sektoriaus skola 2021 metais sudarė 44,3 procento BVP. Nepaisant padidėjusio skolinimosi poreikio priemonėms, susijusioms su COVID-19, krašto gynyba ir saugumo stiprinimu, pagalba nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms, gyventojų pajamų didinimu reikšmingai kylant kainoms, parama valstybės įmonėms, patiriančioms nuostolių dėl sankcijų Rusijai ir Baltarusijai taikymo, finansuoti, 2022 metais skola sumažės iki 43,3 procento BVP. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio sumažėjimą iš esmės lems spartesnis nominalaus BVP augimas (8,7 procento), palyginti su skolos nominaliu augimu (6,3 procento). Numatoma, kad 2023 metais skolos ir BVP santykis šiek tiek padidės – iki 43,7 procento BVP, o 2024–2025 metais stabilizuosis, sudarydamas apie 42,6 procento BVP.

I DALIS IVADAS

Programa – Lietuvos vidutinio laikotarpio fiskalinės politikos dokumentas, rengiamas kiekvienais metais, kaip tai numato SAP nustatyta ES valstybių narių biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos koordinavimo procedūra. Programoje pateikta informacija apima 2021–2025 metų laikotarpį – atnaujintą ERS, fiskalinės politikos gaires ir valdžios sektoriaus finansų projekcijas.

Pagal 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 473/2013 dėl euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų stebėsenos bei vertinimo ir perviršinio deficito padėties ištaisymo užtikrinimo bendrųjų nuostatų 4 straipsnio 1 dalį euro zonos valstybės narės turi viešai paskelbti savo nacionalinius vidutinės trukmės fiskalinius planus, atitinkančius jų vidutinės trukmės biudžeto sistemą. Programoje pateikiama informacija apie nacionalinius vidutinės trukmės fiskalinius planus ir institucinę valdžios sektoriaus finansų sąrangą.

Programa parengta atsižvelgiant į rekomendaciją Lietuvai, EK pateiktas fiskalinės politikos formavimo 2023 metais gaires¹², vadovaujantis Priimtinių veiksmų kodekso reikalavimais dėl stabilumo programos turinio ir pateikimo formato¹³. Programoje pateikta informacija apie Lietuvos EGADP plano¹⁴ ir Vyriausybės numatomų siūlymų dėl 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projekto poveikį viešiesiems finansams.

2022 m. vasario 24 d. prasidėjus Rusijos kariniams veiksams Ukrainoje, Seimo sprendimu¹⁵ Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo 2022 m. kovo 12 d. įvesta nepaprastoji padėtis, kuri pratęsta iki 2022 m. birželio 29 d. 24 valandos 00 minučių¹⁶.

Lietuvos Respublikoje 2022 metais vis dar galioja 2020 metais paskelbtos išskirtinės aplinkybės, siejamos su COVID-19 pandemija – didelės apimties priemonių, skirtų ekonominiam šalies gyvybingumui palaikyti, sveikatos apsaugai ir visuomenės saugumui užtikrinti, neigiamu poveikiu valdžios sektoriaus finansams. Išskirtinės aplinkybės nustatomos ir atšaukiamos vadovaujantis Konstitucinio įstatymo 7 straipsniu. Pagal Konstitucinį įstatymą ir SAP išskirtinės aplinkybės – nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansų

¹² 2022 m. kovo 2 d. EK dokumentas „Fiskalinės politikos gairės 2023 metams“, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/com_2022_85_1_en_act_en.pdf.

¹³ Priimtinių veiksmų kodeksas, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>.

¹⁴ Lietuvos EGADP planas, [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/ST_10477_2021_INIT_lt\(1\).pdf](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/ST_10477_2021_INIT_lt(1).pdf).

¹⁵ Seimo 2022 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. XIV-932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, [https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2966eb2a07111ec9e62f960e3ee1cb6?positionInSearchResults=0&searchM](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c2966eb2a07111ec9e62f960e3ee1cb6?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=db305de9-607b-41e5-b6ec-7220e05d4217)

¹⁶ Seimo 2022 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIV-1044 „Dėl Nepaprastosios padėties įvedimo“, [https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9263cc61c16e11ec9f0095b4d96fd400?positionInSearchResults=0&searchM](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9263cc61c16e11ec9f0095b4d96fd400?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=665590c4-bc56-4393-bd16-8c2c226f0d72)

būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis. 2020 m. kovo 27 d. fiskalinė institucija paskelbė išvadą, kad šalyje susidariusi neįprasta padėtis atitinka išskirtinių aplinkybių sąvoką¹⁷.

Nustačius išskirtines aplinkybes, vadovaudamasi Konstitucinio įstatymo 7 straipsnio 3 dalimi, Finansų ministerija kartą per ketvirtį atnaujina ERS, skelbia ją viešai, o fiskalinė institucija Seimui teikia išvadą dėl šio scenarijaus tvirtinimo.

Esant išskirtinėms aplinkybėms ir atsižvelgiant į tai, kad pagal ERS apskaičiuotas produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2022–2025 metais bus neigiamas, Konstituciniame įstatyme nustatytos fiskalinės drausmės taisyklės 2022 metais valdžios sektoriui netaikomos.

2020–2022 metais taikoma bendroji SAP išimtis – SAP lankstumo sąlyga, kurią EK taiko dėl COVID-19 pandemijos kilus ES, euro zonos ekonominei krizei, šalims patiriant ekonomikos nuosmukį ir dideles valdžios sektoriaus išlaidas. Galiojant lankstumo sąlygai, struktūrinio balanso nukrypimas nuo vidutinio laikotarpio tikslo nelaikomas neatitinkančiu SAP nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių. 2022 metų gegužės mėnesį EK numato pateikti savo nuomonę dėl bendrosios SAP išimties taikymo 2023 metais.

Rengiant Programoje pateiktas vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansų projekcijas, daryta prielaida, kad nuo 2023 metų vėl bus pradėtos taikyti Konstituciniame įstatyme, SAP nustatytos fiskalinės drausmės taisyklės. Tuomet 2023–2025 metais valdžios sektoriaus balansas palaipsniui turėtų būti gerinamas, kad 2024 metais būtų pasiektas vidutinio laikotarpio tikslas, o 2025 metais nuo jo nenukrypta.

Lietuvos vidutinio laikotarpio tikslas nustatomas vadovaujantis SAP ir Konstituciniu įstatymu. Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. XIV-193 „Dėl vidutinio laikotarpio tikslo nustatymo“ ir Lietuvos Respublikos Seimo 2022 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. XIV-945 „Dėl 2023–2025 metų vidutinio laikotarpio tikslo nustatymo“ nustatytas 2022–2025 metų vidutinio laikotarpio tikslas – ne didesnis kaip 1 procentas BVP to meto kainomis struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas.

Vyriausybė Programai pritarė 2022 m. balandžio 27 d.¹⁸ Įprastai Programa pristatoma Seimo Europos reikalų komiteto, Biudžeto ir finansų komiteto ir Audito komiteto nariams. Programoje pateiktų fiskalinių rodiklių vertinimą atlieka fiskalinė institucija. 2022 m. balandžio 29 d. Programa pateikiama EK ir Euro grupei.

¹⁷ **Fiskalinės institucijos išvada**, <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23909/isvada-del-neiprastos-padeties-atitikties-isskirtiniu-aplinkybiu-savokai>.

¹⁸ **2022 m. balandžio 27 d. Vyriausybės nutarimas Nr.404 „Dėl Lietuvos stabilumo 2022 metų programos“**, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d9946579c62a11ecb69ea7b9ba9d787b?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=13b9ac9e-c6da-40b7-9ccd-d333f4de1588>.

II DALIS EKONOMIKOS PERSPEKTYVOS

1 SKYRIUS VIDUTINIO LAIKOTARPIO ERS

Finansų ministerija 2022 metų kovo mėnesį paskelbė ERS¹⁹, kuri patvirtino²⁰ fiskalinė institucija. Ekonominės raidos scenarijus parengtas naudojantis Nacionalinių sąskaitų duomenimis, paskelbtais 2022 m. kovo 1 d., tvyrant geopolitinei įtampai, neapibrėžtumui ir išorės aplinkos nestabilumui. Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje poveikis pasireiškė per aukštas pasaulines žaliavų ir kitų prekių kainas, sutrikdytą tarptautinę prekybą ir krintantį ekonomikos dalyvių pasitikėjimą.

ERS daroma prielaida, kad Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje tiesiogiai ir reikšmingai paveiks Lietuvos užsienio prekybos su Ukraina, Baltarusija ir Rusija apimtis. Dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje išaugusios energijos ir kitų žaliavų kainos slopins pagrindinės Lietuvos prekybos partnerės – ES – ekonominį aktyvumą.

ERS rengimo metu dauguma pasaulio valstybių tebebuvo veikiamos COVID-19 pandemijos, o naujos COVID-19 atmainos padidino šio viruso plitimą. Tačiau vakcinavus didžiąją dalį gyventojų ir išaugus imunitetą įgijusių žmonių skaičiui ES valstybėse (ir Lietuvoje), pandemijos poveikis ekonominei veiklai susilpnėjo. Rengiant ERS nebuvo patikimų duomenų, kad COVID-19 Europoje virsta endemine, todėl nebuvo pakeistos prielaidos, kad mažiausiai dar vienus metus viruso plitimo suvaldymui ir kontrolei Lietuvoje bus reikalingos didesnės ar mažesnės apimties epidemiologinės kontrolės priemonės.

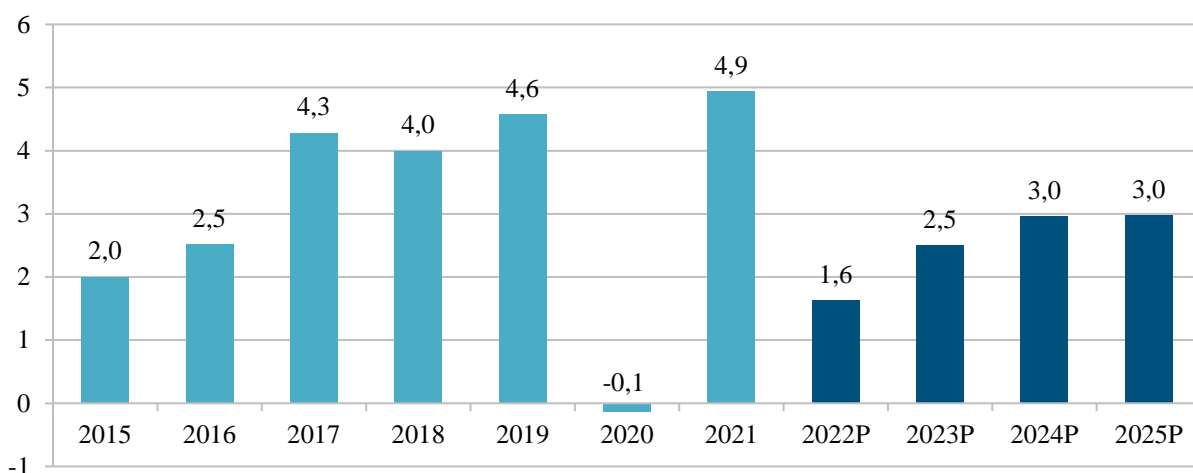
Dėl geopolitinės įtampos Europoje ir itin padidėjusio energijos žaliavų kainų raidos neapibrėžtumo 2022–2023 metais energijos žaliavų kainų techninės prielaidos buvo sudarytos remiantis iki 2022 m. kovo 1 d. viešai paskelbtų 10 stebinių vidurkiu apie *Brent* naftos ir gamtinių dujų ateities sandorių rinkos kainas. Daroma techninė prielaida, kad 2024–2025 metais šių energijos žaliavų kainos išliks stabilios.

Numatoma, kad dėl geopolitinės įtampos Europoje poveikio 2022 metais Lietuvos BVP augs lėčiau – 1,6 procento. Tikimasi, kad vėlesniais metais Lietuvos ekonomika augs sparčiau: 2023 metais – 2,5 procento, o 2024 ir 2025 metais – po 3 procentus per metus.

¹⁹ ERS, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus>.

²⁰ Išvada dėl ERS tvirtinimo, <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24078/ishvada-del-ekonomines-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>.

1 paveikslas. Realus BVP pokyčiai, proc.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

1 lentelė. Makroekonominiai rodikliai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	Rodiklio reikšmė 2021 metais, mln. eurų	Pokytis, procentais				
			2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
BVP, grandine susieta apimtis	B1g	45 504,7	4,9	1,6	2,5	3,0	3,0
BVP to meto kainomis	B1g	55 325,6	11,8	8,9	5,6	5,0	5,0
BVP sudedamosios dalys (grandine susieta apimtis)							
Namų ūkių vartojimo išlaidos ir ne pelno institucijų, aptarnaujančių namų ūkius, vartojimo išlaidos (NPI)	P.3	28 228,3	7,2	2,1	3,4	3,4	3,4
Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos	P.3	6 409,7	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51	10 160,0	7,0	2,7	4,8	5,4	5,4
Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį, BVP procentais	P.52 + P.53	–	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų eksportas	P.6	41 164,6	14,1	–6,0	3,3	3,7	3,7
Prekių ir paslaugų importas	P.7	37 902,0	17,0	–6,0	4,1	4,1	4,1
Įtaka realiam BVP pokyčiui, procentiniais punktais							
Galutinė vidaus paklausa		44 689,9	5,8	1,9	3,0	3,2	3,3
Atsargų pokytis ir vertybių įsigijimas, atėmus netektį	P.52 + P.53	–	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų balansas	B.11	3 262,6	–0,6	–0,2	–0,6	–0,3	–0,3

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastaba. faktiniai 2021 metų rodikliai atitinka Lietuvos statistikos departamento 2022 m. kovo 1 d. paskelbtus duomenis.

Geopolitinė įtampa Europoje neigiamai paveiks ekonominį aktyvumą Lietuvoje, todėl numatoma, kad 2022 metais padėtis darbo rinkoje pablogės: užimtų gyventojų skaičius sumažės 0,2 procento, o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, padidės iki 7,3 procento. Geopolitinė įtampa trumpuoju laikotarpiu gali neigiamai paveikti darbuotojų paklausą eksporto ir transporto sektoriuose. Į vidaus rinką orientuotose veiklose darbo jėgos paklausa turėtų išlikti stipri, todėl spartaus nedarbo padidėjimo šiuo metu nesitikima. Projektuojama, kad 2023 metais užimtų gyventojų skaičius paaugs 0,1 procento, nedarbo lygis sumažės iki 6,9 procento. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais dėl demografinių priežasčių darbingo amžiaus gyventojų skaičius mažės ir neigiamai veiks darbuotojų pasiūlą ir užimtumo plėtrą. Dėl gana didelio bedarbių, neatitinkančių sparčiai besikeičiančių darbo rinkos poreikių, skaičiaus nedarbo lygis mažės lėčiau ir vidutinio laikotarpio pabaigoje sudarys beveik 6 procentus.

2 lentelė. Darbo rinkos rodikliai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	Rodiklio reikšmė 2021 metais	Pokytis, procentais				
			2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Užimtų gyventojų skaičius, tūkst.		1 368,6	0,8	-0,2	0,1	-0,3	-0,4
2. Užimtumas, dirbta valandų, tūkst.		2 537 023	2,8	-	-	-	-
3. Nedarbo lygis, procentais		-	7,1	7,3	6,9	6,6	6,3
4. Darbo našumas (bendroji pridėtinė vertė palyginamosiomis kainomis, tenkanti vienam užimtam gyventojui), tūkst. eurų		33,2	4,1	1,9	2,4	3,3	3,4
5. Darbo našumas, dirbta valandų (bendroji pridėtinė vertė palyginamosiomis kainomis, tenkanti vienai faktiškai dirbtai valandai), eurai		-	-	-	-	-	-
6. Atlygis darbuotojams, mln. eurų	D.1	27 062,7	12,9	10,5	5,3	4,7	4,6
7. Atlygis vienam darbuotojui, eurai		22 110	11,6	10,7	5,2	5,0	5,0

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastabos:

1. 1 eilutėje duomenys pateikiami pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką.
2. 3 eilutėje pateikiama rodiklio reikšmė.

2022 metais stipri kvalifikuotų darbuotojų paklausa ir trūkumas, su kuriuo bent pusėje šalies ekonominių veiklų susiduria tiek privatusis, tiek viešasis sektorius; Vyriausybės priimti sprendimai dėl viešojo sektoriaus darbuotojų apmokėjimo (didinamas darbo užmokestis švietimo, sveikatos priežiūros, statutiniams darbuotojams, didinamas pareiginės algos bazinis dydis valstybės tarnautojams ir kitiems biudžetinių įstaigų darbuotojams); reikšmingai padidinta MMA (13,7 procento iki 730 eurų) skatins darbo užmokesčio augimą. Numatoma, kad 2022 metais darbo užmokesčio augimo tempas šalyje sieks 8,8 procento, o vėlesniais vidutinio laikotarpio metais, nesant priimtų sprendimų dėl MMA pokyčių ir darbo

užmokesčio viešajame sektoriuje, darbo užmokesčio augimo tempas sulėtės iki 5–5,2 procento.

Pagrindinis infliacijos veiksnys šiemet išliks dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje pakilusios importuojamų energijos žaliavų kainos. Kiek mažesni, bet reikšmingą poveikį infliacijai turės tebekylančios maisto, paslaugų, pramoninių ne energijos prekių kainos. Maisto kainoms poveikį turės aukštesnės energijos kainos, tikėtinas pasaulinės grūdų pasiūlos trūkumas (Ukraina ir Rusija yra reikšmingos pasaulinės grūdų eksportuotojos, dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje gali nukentėti importas iš šių valstybių) ir aukštesnės trąšų kainos (Baltarusija yra reikšminga trąšų eksportuotoja, jų importas į ES šiuo metu draudžiamas, be to, trąšoms gaminti naudojamos pabrangusios dujos). Spartesnę paslaugų kainų augimą skatins aukštesnės energijos kainos, spartus darbo užmokesčio augimas, įskaitant stiprų MMA padidinimo poveikį, kelionių trukdžiai dėl uždarytos Rusijos oro erdvės ES lėktuvams, žema palyginamoji bazė. Pramoninių ne energijos prekių (buitinės technikos, statybinių prekių, baldų ir pan.), kurių didelę dalį Lietuva importuoja, kainoms didinantį poveikį turės vis dar neišnykę COVID-19 pandemijos metu kilę pasaulinių tiekimo grandinių trikdžiai, kuriuos sustiprins Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje, ir dėl to kylantys papildomi prekių transportavimo sunkumai, aukštos energijos kainos, dalies žaliavų importo iš Baltarusijos draudimas ir sudėtingesnis importas iš Rusijos, aukšta metalų ir puslaidininkių paklausa pasaulyje.

Įvertinus vartotojų kainų raidos tendencijas ir technines prielaidas dėl naftos kainų raidos, ERS numatoma, kad 2022 metais vidutinė metinė infliacija sudarys 9,8 procento. 2023 metais numatoma, kad energijos kainos mažės (naftos kainos mažės apie 9 procentais, dujų – apie 31 procentą), kitų žaliavų ir maisto kainos augs lėčiau ar stabilizuosis, lėčiau augs ir vidutinis darbo užmokestis, todėl infliacinis spaudimas silpnės, o infliacijos tempas šalyje sulėtės iki 3 procentų. 2024–2025 metais darant prielaidą, kad energijos žaliavų kainos bus stabilios, infliacijos tempas turėtų priartėti prie 2 procentų.

3 lentelė. Kainų rodikliai

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2021 metais	Pokytis, procentais				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. BVP defliatorius	121,6	6,5	7,1	3,0	2,0	2,0
2. Namų ūkių vartojimo išlaidų defliatorius	115,4	4,6	9,8	3,0	2,0	2,0
3. SVKI (vidutinis metinis)	115,8	4,6	9,8	3,0	2,0	2,0
4. Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorius	158,1	7,8	12,6	4,1	3,6	3,6
5. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo defliatorius	115,1	4,8	6,2	2,9	2,4	2,4
6. Prekių ir paslaugų eksporto defliatorius	106,5	5,7	5,7	1,3	1,2	1,2

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2021 metais	Pokytis, procentais				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
7. Prekių ir paslaugų importo defliatorius	109,8	12,2	9,1	1,0	1,1	1,2

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Geopolitinė įtampa didins gyventojų nerimą ir keis vartotojų elgseną, o augančios kainos slopins perkamąją galią. Dėl to namų ūkių vartojimo išlaidos 2022 metais augs 2,1 procento – lėčiau negu 2021 metais. Kiek laiko truks dėl Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje kilęs nerimas visuomenėje, neaišku, tačiau jam nuslopus ir kainoms stabilizavusis namų ūkių vartojimo išlaidų pokytis vidutiniu laikotarpiu galėtų stabilizuotis ties 3,4 procento riba.

Tikėtina, kad dėl geopolitinės įtampos ir neapibrėžtumo verslas pristabdys plėtrą ir investicijų projektų įgyvendinimą. 2022 metais investavimas sulėtės – išlaidos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui 2022 metais augs 2,7 procento. Numatoma, kad 2023 metais investavimas išliks prislopintas, o vidutinio laikotarpio pabaigoje dėl įtampos darbo rinkoje ir poreikio didinti produktyvumą bei mažinti veiklos kaštus, siekiant sėkmingai vykdyti veiklą, tikėtinas verslo investicijų paspartėjimas. Viešojo sektoriaus įgyvendinami projektai, įskaitant ES lėšomis įgyvendinamus projektus, turėtų palaikyti investicijų lygį šalyje visą vidutinį laikotarpį. Numatoma, kad 2023 metais bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas galėtų augti 4,8 procento, likusiais vidutinio laikotarpio metais (2024 ir 2025 metais) – po 5,4 procento per metus.

Geopolitinė įtampa Europoje, ES, JAV ir kitų pasaulio valstybių įvedamos sankcijos Rusijai ir Baltarusijai neigiamai paveiks Lietuvos užsienio prekybą. Trūkinėjančios logistikos grandinės, augančios žaliavų kainos, dėl neapibrėžtumo ir sankcijų poveikio mažesnė užsienio paklausa – iššūkiai, su kuriais susidurs Lietuvos eksportuotojai. ERS numatoma, kad 2022 metais prekių ir paslaugų eksportas sumažės 6 procentais, o 2023–2025 metais vidutiniškai galėtų augti apie 3,5 procento per metus.

4 lentelė. Pagrindinės prielaidos

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Lietuvos trumpalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės), procentais	-0,3	1,5	2,0	2,2	2,4
2. Lietuvos ilgalaikės palūkanų normos (vidutinės metinės), procentais	0,3	2,0	2,3	2,4	2,7
3. JAV dolerio ir euro keitimo kursas (vidutinis metinis)	1,18	1,13	1,13	1,13	1,13
4. Nominalusis efektyvus valiutų keitimo kursas	1,6	-1,2	0,0	0,0	0,0
5. Valiutos keitimo kursas euro atžvilgiu (vidutinis metinis) (šalims, kurios nėra euro zonos arba VKM II narės)	-	-	-	-	-
6. Pasaulio (be ES) BVP augimas, procentais	5,7	3,0	3,8	3,8	3,8

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
7. ES BVP augimas, procentais	5,3	3,0	2,8	2,8	2,8
8. Pagrindinių eksporto rinkų augimas, procentais	5,2	1,7	2,1	2,4	2,4
9. Pasaulio (išskyrus ES) importo augimas, procentais	9,3	5,5	4,6	4,6	4,6
10. Naftos kainos (<i>Brent</i> , JAV doleriais už barelį)	70,8	90,0	81,6	81,6	81,6

Šaltiniai: Finansų ministerija, EK (2022 metų žiemos prognozės).

Pastabos: 1. 4, 6, 7, 9 eilutėms taikoma techninė prielaida, kurią 2022 m. vasario 10 d. viešai paskelbė EK; ES, pasaulio BVP augimas tikslintas 2022 m. vasario 24 d.

2. 5 eilutėje VKM II – antrasis valiutų kurso mechanizmas.

3. 10 eilutėje 2022 ir 2023 m. naftos kainos prielaida parengta remiantis 2022 m. kovo 1 d. paskelbta informacija apie ateities sandorius.

2 SKYRIUS LIETUVOS MOKĖJIMŲ BALANSAS

Šiame skirsnyje teikiama medžiaga grindžiama mokėjimo balanso eilučių ir BVP santykio analize.

2021 metais Lietuvos einamosios sąskaitos balansas buvo teigiamas, tačiau jos perteklius reikšmingai sumažėjo. 2020 metais jis sudarė 7,3 procento BVP, o 2021 metais – 1,4 procento BVP. Sumažėjimą daugiausia lėmė suprastėjęs prekybos balansas, kuris grįžo į lygį, artimą 2019 metų lygiui. Prekybos paslaugomis balanso perteklius buvo beveik toks pat, koks 2020 metais, tačiau prekybos prekėmis deficitas gerokai sumažėjo ir sugrįžo į 2018 metų lygį. Pirminių pajamų balansas 2021 metais sumažėjo (buvo daugiau neigiamas). Jau antrus metus iš eilės mažėja ir antrinių pajamų balanso perteklius. Didžioji dalis šio pokyčio susijusi su valdžios sektoriumi, kurio antrinių pajamų pervedimai į užsienį padidėjo, o pervedimai iš užsienio mažėjo.

2021 metais nedaug sumažėjo paslaugų balanso perteklius ir sudarė 9,4 procento BVP, o šio balanso sudedamosios dalys keitėsi nevienodai. Tarp jų išsiskyrė transporto paslaugos, kurių perteklius, palyginti su praėjusiais metais, sumažėjo, kitų paslaugų balansams gerėjant. Prastesni paslaugų eksporto rezultatai pirmąjį 2021 metų ketvirtį buvo kompensuoti krovinių kelių transporto paslaugų eksporto augimo ketvirtąjį ketvirtį. 2021 metais nuolat didėjo paslaugų importas. Ypač reikšmingai didėjo transporto paslaugų importas, tačiau augo ir kitų grupių importas, pavyzdžiui, kitų verslo paslaugų. Kroviniams kelių ir geležinkelių transportui susiduriant su iššūkiais (geležinkelių transportui – su įvestomis sankcijomis Baltarusijai, kelių kroviniams transportui – su nuo šių metų vasario įsigaliojusiais papildomais mobilumo paketo reikalavimais), tolesnė jų plėtra nenumatoma, o mobilumo paketo reikalavimai gali paskatinti šių paslaugų iškėlimą į arčiau pagrindinių transporto srautų esančių šalių teritorijas.

Prekių balanso deficitas reikšmingai padidėjo – 2021 metais jis sudarė –5,2 procento BVP, o prieš metus buvo artimas nuliui (–0,8 procento BVP). Vėl stebima iki COVID-19

pandemijos buvusi išorės paklausos raida ir per metus padidėjusios investicijos leido toliau didinti prekių eksporto apimtį, o padidėjusi rizika dėl geopolitinių veiksnių (neapibrėžtumas dėl ateities ir didėjančios kainos skatino apsirūpinti prekėmis ir žaliavomis iš anksto) ir per COVID-19 pandemiją sumažėjusios įmonių atsargos teigiamai veikė importą. 2021 metais išskirtinai sparčiai didėjo prekyba prekėmis, tačiau didelė dalis padidėjimo susijusi su 2021 metų antrąjį pusmetį sparčiai kilusiomis kainomis. Daugiausia augo chemijos pramonės prekių eksportas, tačiau sparčiai augo baldų ir medienos gaminių prekių grupės eksportas. Daugiausia padidėjo importuojamų mineralinių ir energinių produktų vertė, tačiau labai augo mašinų ir įrenginių importas, kuris iš dalies gali būti siejamas su investicijomis ir gamybos plėtra.

Vidutinio laikotarpio metais užsienio prekybos balansas turėtų palaipsniui blogėti. Prognozuojamai eksporto raidai pagrindinis rizikos šaltinis yra geopolitinė įtampa ir su ja susijusi rizika – ji gali neigiamai paveikti eksportuojančias Lietuvos įmones, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusias su Kinija, Ukraina, Rusija ir Baltarusija. Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje ir pasaulinės sankcijos Rusijai labai padidino neapibrėžtumą. Tai reikšmingai sumažino prognozuojamos užsienio paklausos lygį. Be mažėjančios paklausos, rizikų kyla ir dėl žaliavų (metalų, medienos), kurių didelė dalis importuojama iš Rusijos ir Baltarusijos. Svarbių žaliavų, kurios daugiausia buvo importuojamos iš šių šalių, kainų augimo ir žaliavų pakeičiamumo prognozės kol kas yra labai neapibrėžtos, tačiau brangimas bus neišvengiamas dėl kritusios pasiūlos rinkoje ir dėl to, kad žaliavos iš šių šalių pigesnės negu iš kitų tiekėjų.

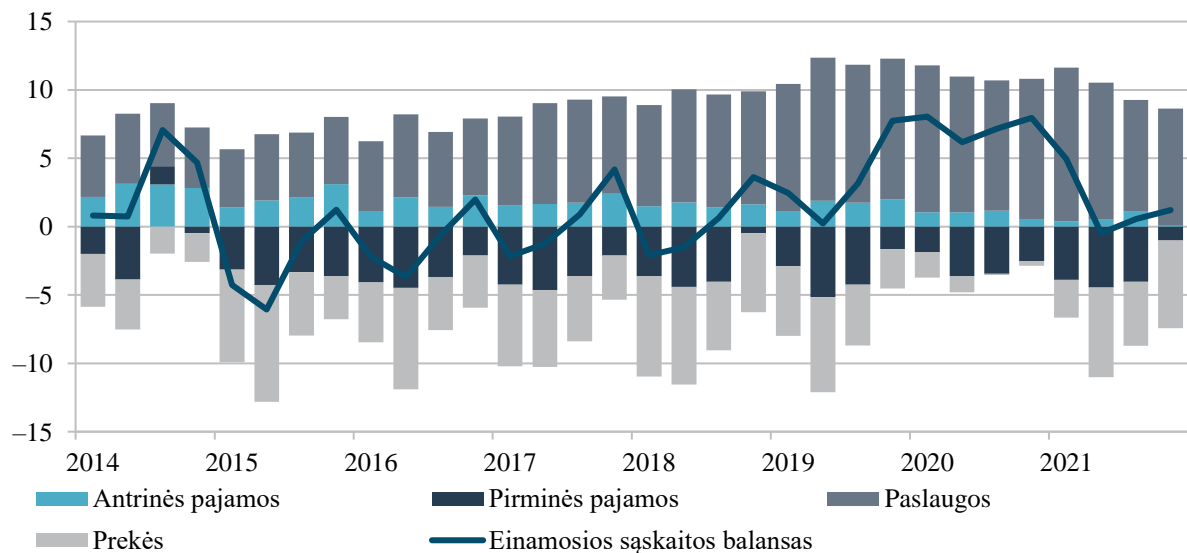
2021 metais, palyginti su 2020 metais, pirminių pajamų balanso deficitas padidėjo. 2021 metais jis sudarė –3,3 procento BVP, o 2020 metais – 2,9 procento BVP. Prie šio balanso pablogėjimo daugiausia prisidėjo investicijų pajamų raida – atsigauant ekonominiam aktyvumui, reikšmingai padidėjo Lietuvoje reinvestuojamos tiesioginių užsienio investicijų pajamos. Portfelinių ir kitų investicijų balansų deficitai 2021 metais, palyginti su 2020 metais, sumažėjo. Pirminių darbo pajamų deficitas taip pat padidėjo dėl iki 2019 metų lygio grįžusių pervedimų į užsienį, susijusių su darbo pajamomis. Pirminių pajamų balansą teigiamai veikė kitos nei investicijų ir darbo pajamos, kurių pervedimai į Lietuvą labai padidėjo 2021 metų paskutinį ketvirtį. Šie pinigų srautai sietini su subsidijomis iš ES fondų. Palyginti su 2020 metais, subsidijos, gaunamos iš ES ir ne iš ES, 2021 metais padidėjo, palyginti su 2020 metais.

Kaip ir užsienio prekybos balanso, pirminių pajamų balanso raida ir toliau labai priklausys nuo ekonomikos raidos pokyčių. Ekonomikos augimo sulėtėjimą 2022 metais lems dėl sankcijų Rusijai ir Baltarusijai sulėtėjusi prekių ir paslaugų eksporto plėtra, užsitęsę tiekimo grandinių sutrikimai, dėl padidėjusių energijos kainų lėčiau augantis realusis vartojimas ir darbo jėgos trūkumas. Žaliavų tiekimo šalių pakeitimas, energinių žaliavų tiekimo ribojimai, susiję su griežtesnėmis ekonominėmis sankcijomis Rusijai ir Baltarusijai,

galėtų nulemti lėtesnį ekonomikos augimą, nei šiuo metu numatoma. Visa tai turėtų riboti užsienio kapitalo įmonių pajamų pervedimų į užsienį augimą ir mažiau neigiamai veikti pirminių pajamų balansą.

Antrinių pajamų balansas pablogėjo – šių pajamų perteklius 2021 metais sudarė 3,4 procento BVP, o 2020 metais – 6,5 procento BVP. Padidėjo valdžios sektoriaus deficitas ir sumažėjo kitų sektorių pertekliai. Prastėjantis antrinių pajamų balansas daugiausia nulemtas išaugusių valdžios sektoriaus pervedimų į užsienį. Šie mokėjimai apima įmokas į ES biudžetą (jos 2021 metais padidėjo) ir kitus einamuosius pervedimus. Artimiausiu metu tikėtina, kad antrinių pajamų balanso perteklius nepradės didėti. Nepaisant sudėtingos geopolitinės situacijos ir iššūkių išorės sektoriuje, Lietuvos ekonomika augs, kartu didės įmokos į ES biudžetą ir palaiapsniui mažės subsidijos bei kiti finansiniai srautai.

2 paveikslas. Einamosios sąskaitos balanso sudedamosios dalys, proc. BVP

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

2021 metais kapitalo sąskaitos balansas sudarė 1,5 procento BVP, arba 0,2 procento mažiau negu 2020 metais. Šios sąskaitos perteklius šiek tiek sumažėjo dėl mažesnių kapitalo pervedimų valdžios sektoriui. Tai lėmė mažiau aktyvus ES lėšų naudojimas finansuojant įvairius investicijų ir plėtros projektus šalyje.

Grynasis finansų sąskaitos srautas 2021 metais buvo teigiamas, tačiau, palyginti su 2020 metais, sumažėjo apie 60 procentų. Šis mažėjimas daugiausia nulemtas portfelinių ir kitų investicijų pokyčių. Grynujų kitų investicijų srautas iš šalies sumažėjo (turtas užsienyje buvo didesnis nei įsipareigojimai užsieniui). Grynujų portfelinių investicijų srautas 2021 metais pakeitė kryptį dėl įsipareigojimų užsieniui mažėjimo. Portfelinių investicijų sąskaitos pasikeitimai susiję su vykdoma fiskaline politika ir euroobligacijų išleidimu bei

išpirkimu. 2021 metais išpirkta Vyriausybės vertybinių popierių emisija lėmė reikšmingą dalį pinigų judėjimo iš šalies per finansinę sąskaitą.

5 lentelė. Sektorių balansai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	BVP procentas				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Grynas šalis skolinimasis	B.9N	3,0	1,6	1,2	-0,2	-0,5
iš jo:						
1.1. prekių ir paslaugų balansas		3,9	1,3	0,9	0,7	0,4
1.2. pirminių ir antrinių pajamų balansas		-2,3	-2,4	-2,4	-2,8	-2,8
1.3. kapitalo sąskaita		1,4	2,7	2,7	1,9	1,9
2. Privataus sektoriaus grynas skolinimas (+) / grynas skolinimasis (-)		4,0	6,5	3,6	1,1	0,5
3. Valdžios sektoriaus grynas skolinimas (+) / grynas skolinimasis (-)	B.9N	-1,0	-4,9	-2,4	-1,3	-1,0
4. Statistinis neatitikimas		0	0	0	0	0

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos bankas.

Pastaba. 1.2 ir 1.3 eilutėse Lietuvos banko projekcijos, parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2022 m. vasario 28 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbtais iki 2022 m. kovo 1 d.

3 SKYRIUS ŪKIO CIKLO ĮVERTINIMAS

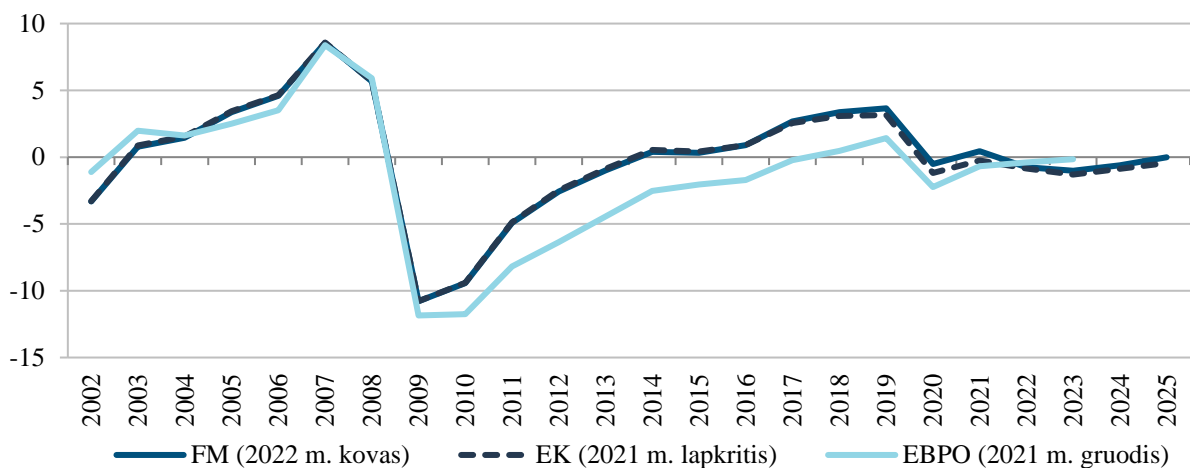
Ūkio ciklui įvertinti Finansų ministerija skaičiuoja potencialaus BVP ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo įverčius. Potencialaus BVP sąvoka apibūdinamas teorinis ekonomikos produkcijos lygis, kuris būtų pasiektas, jeigu gamybos veiksniai – darbas ir kapitalas – būtų naudojami tiek, kiek leidžia šių veiksnių potencialas, neveikiant kainų ir darbo užmokesčio. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo rodo realaus ir potencialaus ekonomikos produkcijos lygių skirtumą. Potencialus BVP ir produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra nestebimi rodikliai, jiems įvertinti taikomi įvairūs statistiniai ir ekonometriniai metodai, todėl jų įverčiai pasižymi dideliu neapibrėžtumu. Taikant skirtingus metodus, parametrus ar prielaidas, gaunami reikšmingai skirtingi potencialaus BVP lygio įverčiai, lemiantys skirtingus produkcijos atotrūkio nuo potencialo vertinimus. Įverčių skirtumus taip pat lemia skirtingos rodiklių projekcijos (prognozės) ir jų laikotarpio ilgis, skirtingas skaičiavimams naudojamų duomenų laiko eilučių ilgis, skirtingos duomenų laiko eilučių glodinimo priemonės ir jų parametrai, skirtingi skaičiavimo metu žinomi rodiklių statistiniai duomenys, statistinių duomenų revizijos.

Siekdama sumažinti potencialaus BVP ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo įverčių neapibrėžtumą bei išlaikyti jų palyginamumą su EK bei kitų ES valstybių narių skaičiuojamais įverčiais bei atitikti Stabilumo ir augimo pakto nuostatas, Finansų ministerija šių rodiklių įverčius apskaičiuoja taikydama EK patvirtintą ir tobulinamą bei su kitomis valstybėmis

narėmis suderintą potencialaus BVP skaičiavimo metodiką²¹, grįstą Kobo ir Daglaso (angl. *Cobb–Douglas*) gamybos funkcija. Finansų ministerijos ir EK apskaičiuoti įverčiai nėra tapatūs, jų skirtumus iš esmės lemia skirtingos skaičiavimams naudojamų ekonominių rodiklių projekcijos (prognozės), skirtingas jų horizonto ilgis (Finansų ministerijos – iki $T + 3$ metų, EK – iki $T + 1$ metų pavasarį, iki $T + 2$ metų rudenį); EK naudojama produkcijos atotrūkio nuo potencialo „uždarymo“ taisyklė; planinės nacionalinių sąskaitų statistinių duomenų revizijos, kurių atlikimo terminai (datos) nesutampa su Finansų ministerijos ekonominės raidos scenarijaus sudarymo ir potencialaus BVP apskaičiavimo terminais.

Pagal ERS duomenis ir projekcijas atliktų Finansų ministerijos skaičiavimų rezultatai rodo, kad vidutiniu laikotarpiu produkcijos atotrūkis nuo potencialo išliks neigiamas. 2022 metais jis sudarys $-0,7$ procento potencialaus BVP. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais sparčiau augant ekonomikai, o potencialaus BVP augimui daugiausia dėl neigiamo demografinių veiksnių poveikio lėtėjant, neigiamas produkcijos atotrūkis mažės ir laikotarpio pabaigoje priartės prie 0. Skaičiuojant potencialaus BVP įverčius buvo taikytos vėliausios žinomos (atnaujintos 2020 metų liepos mėnesį) Eurostato tarnybų parengtos demografinės subalansuotos migracijos (angl. *no migration*) scenarijaus projekcijos.

3 paveikslas. Produkcijos atotrūkio nuo potencialo įverčiai, proc. potencialaus BVP

Šaltiniai: Finansų ministerija, EK, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija.

²¹ Detalus metodikos aprašymas paskelbtas EK leidinyje „The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps“, Economic Papers 535, 2014

III DALIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS IR PERSPEKTYVOS

1 SKYRIUS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI 2021–2022 METAIS

2021 metų biudžeto įstatyme suplanuotas 7 procentų BVP valdžios sektoriaus deficitas. 2021 metų liepos mėnesį 2021 metų biudžeto įstatymas buvo pakeistas. Pagal pakeistą 2021 metų biudžeto įstatymą valdžios sektoriaus deficitas sudarė 6,9 procento BVP. Pakeistame 2021 metų biudžeto įstatyme, atsižvelgiant į atnaujintą ir 2021 metų birželį paskelbtą ekonominės raidos scenarijų²², buvo padidintos pajamos, tačiau papildomai numatyta ir apie 0,5 mlrd. eurų su COVID-19 susijusioms išlaidų priemonėms prirėkus finansuoti. Iš viso 2021 metų biudžete, įvertinus jo patikslinimą, su COVID-19 susijusioms išlaidų priemonėms numatyta apie 1,7 mlrd. eurų. Papildomai lėšų numatyta sveikatos apsaugos sričiai – vakcinoms įsigyti ir kitoms su COVID-19 susijusioms priemonėms įgyvendinti; socialinei apsaugai – savarankiškai dirbantiems asmenims paremti, laikinai darbo paieškos išmokai bedarbiams mokėti; ekonomikos sričiai – padėti verslui išsaugoti darbo vietas COVID-19 pandemijos metu ir jai pasibaigus, skatinti kurti naujas darbo vietas po COVID-19 pandemijos (6 lentelė). 2021 metais taikytos su COVID-19 susijusios mokesčių mokėjimo atidėjimo priemonės.

2021 metais faktiškai su COVID-19 susijusioms priemonėms įgyvendinti išleista 1,3 mlrd. eurų, arba 2,3 procento BVP. Su COVID-19 susijusių pajamų priemonių (mokesčių mokėjimo atidėjimo) teigiamas poveikis valdžios sektoriaus balansui 2021 metais sudarė 247 mln. eurų, arba 0,4 procento BVP, vertinant kaupiamuoju principu.

6 lentelė. Su COVID-19 susijusios valdžios sektoriaus išlaidų priemonės

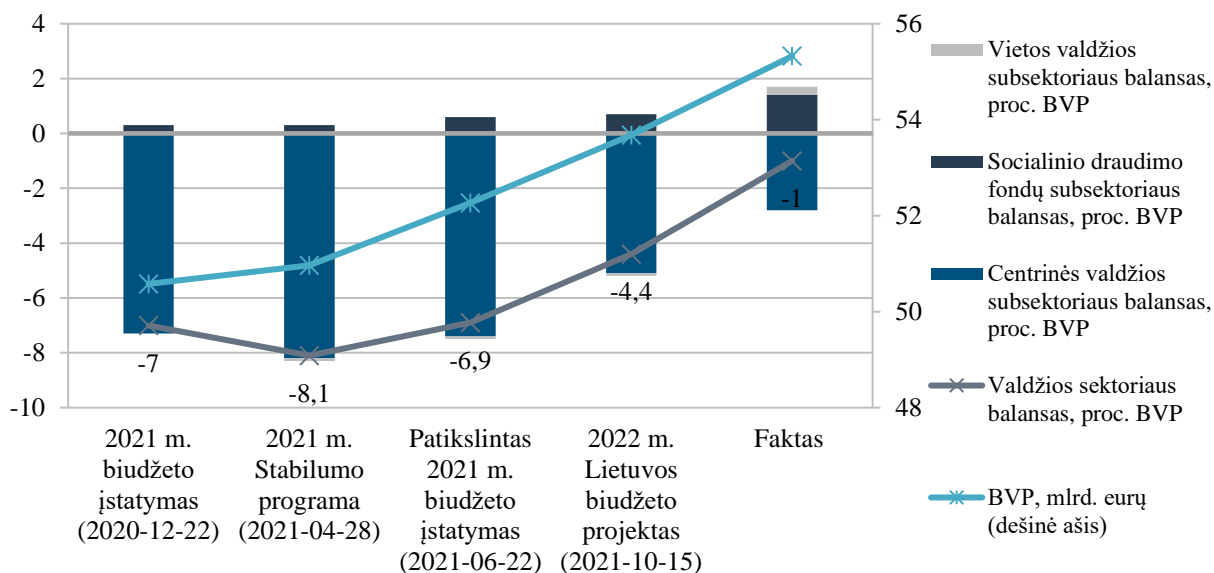
Valdžios sektoriaus išlaidos	mln. eurų			
	2020 metai (faktiniai duomenys)	2021 metai (pagal 2021 metų biudžeto įstatymą)	2021 metai (pagal atnaujintą 2021 metų biudžeto įstatymą)	2021 metai (faktiniai duomenys)
Atlygis darbuotojams	97,1	45,0	120,9	44,9
Tarpinis vartojimas	231,1	156,7	431,9	260,10
Socialinės išmokos	571,8	210,5	239,4	242,41
Subsidijos	1 057,3	562,0	1001,0	748,02
Kapitalo formavimas	529,9	0	0	0
Kapitalo pervedimai	122,1	0	0	0
Kitos	53,8	78,5	0	0
Iš viso:	2 663,1	1 052,7	1793,2	1295,4

Šaltinis – Finansų ministerija. Lentelėje pateiktos tik veikiančios valdžios sektoriaus balansą priemonės.

²² 2021 m. birželio mėn. ekonominės raidos scenarijus, <https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonominės-raidos-scenarijus/scenarijus-2021-birzelis>.

2021 metų valdžios sektoriaus balanso reikšmė per 2021 metus kito nuo –7 proc. BVP reikšmės, nustatytos 2021 metų biudžeto įstatyme, iki –1 proc. BVP faktinės reikšmės (4 paveikslas).

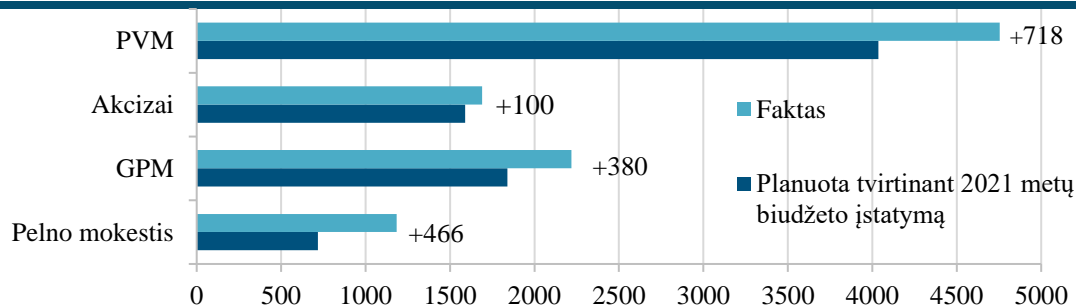
4 paveikslas. 2021 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai ir BVP to meto kainomis

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Viena iš svarbiausių valdžios sektoriaus deficito mažėjimą, palyginti su 2021 metų biudžeto įstatyme nustatytu rodikliu, lėmusių priežasčių yra apie 1,7 mlrd. eurų didesnės, negu planuota, valstybės biudžeto pajamos (pajamas vertinant kaupiamuoju principu) iš pagrindinių keturių mokesčių. Dėl palankios ekonominės padėties, susiklosčiusios nepaisant 2021 metais tebesitęsios COVID-19 pandemijos ir jos nulemtų veiklos suvaržymų, pajamos iš pridėtinės vertės, akcizų, gyventojų pajamų ir pelno mokesčių labiausiai viršijo planą (5 paveikslas).

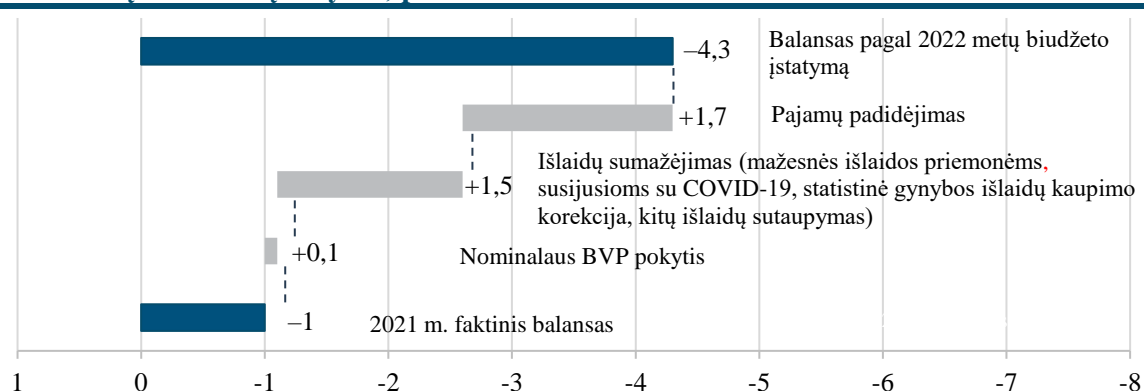
5 paveikslas. Valstybės biudžeto pajamos iš pagrindinių mokesčių 2021 metais, mln. eurų

Šaltinis – Finansų ministerija.

SODROS, PSDF, savivaldybių biudžetų pajamų visuma daugiau negu 1 mlrd. eurų viršijo planuotas pajamas, vertinant kaupiamuoju principu. Pajamų didėjimą, be kitų veiksnių, lėmė geresnės mokesčių bazės, negu jos buvo projektuojamos rengiant 2021 metų biudžeto įstatymą. Su COVID-19 susijusioms priemonėms finansuoti neišleista apie 300 mln. eurų. Ginklų, karinės technikos, karinių atsargų įsigijimo išlaidos, įvertintos kaupiamuoju principu, buvo apie 400 mln. eurų mažesnės, negu numatyta 2021 metų biudžeto įstatymo rengimo metu. Nors pagal fiskalinės drausmės reikalavimus savivaldybių biudžetai galėjo būti deficitiniai, faktiškai savivaldybių biudžetų visuma sudarė 183 mln. eurų perteklių.

6 paveikslas. 2021 metų valdžios sektoriaus balanso pokytis, palyginti su patvirtintu 2021 metų biudžeto įstatyme, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

2022 metų biudžeto įstatyme buvo suplanuotas 3,3 procento BVP valdžios sektoriaus deficitas. Rengiant ir tvirtinant 2022 metų biudžetą buvo atsižvelgta į poreikį skirti lėšų su COVID-19 susijusioms priemonėms įgyvendinti, mažiausioms pensijoms, švietimo, sveikatos apsaugos sektorių darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti, fiziniam barjerui Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje pastatyti, kitoms išlaidų politikos priemonėms įgyvendinti. Su COVID-19 pandemija susijusioms priemonėms 2022 metais skirta 323 mln. eurų vakcinoms įsigyti, vakcinavimo procesui užtikrinti, medicinos darbuotojų, dirbančių su COVID-19 sergančiais pacientais, darbo užmokesčio priemokoms išmokėti, skatinimo vakcinuotis išmokoms.

2022 metų vasario mėnesį Rusijai pradėjus karinius veiksmus Ukrainoje, dėl to išaugus geopolitinei įtampai, padidėjo rizika Lietuvos saugumui, ekonomikos augimui, socialinei aplinkai, valdžios sektoriaus finansams. Lietuva yra viena iš valstybių, priimančių nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiančius Ukrainos žmones. Sparčiai kylant kainoms, kyla poreikis didinti socialiai pažeidžiamiausių Lietuvos gyventojų grupių pajamas.

Atsižvelgiant į krašto gynybos stiprinimo poreikį, 2022 metų kovo mėnesį patikslintas 2022 metų biudžetas²³, suteikiant Finansų ministerijai teisę papildomai pasiskolinti lėšų ir krašto gynybai skirti ne 2,05 procento BVP, o 2,52 procento BVP atitinkančią lėšų sumą. Šiam pakeitimui įgyvendinti skiriama 298 mln. eurų.

2022 metų balandžio pradžioje dar kartą parengtas 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektas²⁴. Keičiamas ir SODROS biudžeto 2022 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas. Šių biudžetų pakeitimo projektams Vyriausybė pritarė balandžio 13 dieną²⁵. Biudžetų pakeitimu siūlomos su pagalba ukrainiečiams susijusios priemonės, taip pat priemonės, skirtos padėti Lietuvos žmonėms smarkiai kylant kainoms, numatomos lėšos galimam valstybės įmonių nuostoliui dėl sankcijų, taikomų Rusijai ir Baltarusijai, netiesioginiam poveikiui sušvelninti, pagalba verslui. Šių priemonių galimas poveikis valdžios sektoriaus finansams 2022 metais sudarys 1 726 mln. eurų, arba 2,9 procento BVP (išlaidų diskrecinių priemonių kiekybinis įvertinimas pateiktas 25 lentelėje.) Valdžios sektoriaus išlaidos, jas vertinant kaupiamuoju principu, didės 2 167 mln. eurų, arba 3,6 procento BVP, palyginti su išlaidomis, planuotomis 2022 metų biudžeto įstatyme, patvirtintame 2021 metų gruodžio mėnesį. Neigiamą priemonių poveikį valdžios sektoriaus finansams iš dalies atsvers didesnės, negu planuota, valdžios sektoriaus pajamos. Numatoma, kad valdžios sektoriaus pajamos, jas vertinant kaupiamuoju principu, 2022 metais bus 1 097 mln. eurų didesnės, negu buvo planuota 2022 metų biudžeto įstatyme.

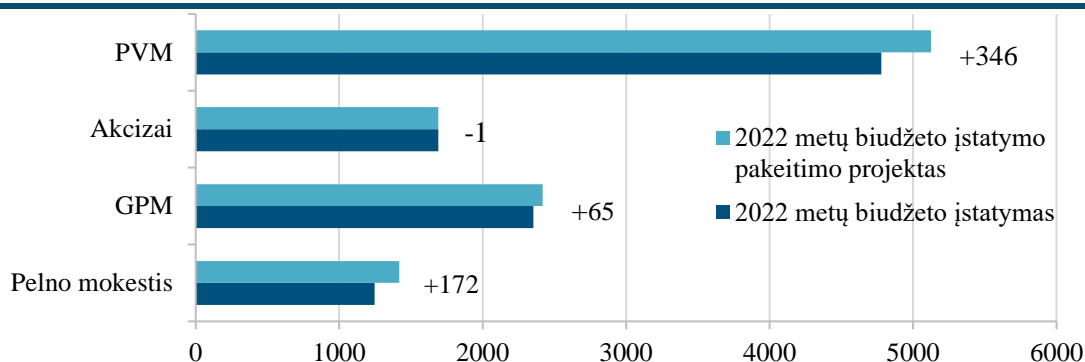
2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektu patikslinamas 2022 metų biudžeto įstatymu patvirtintas valstybės biudžeto pajamų surinkimo planas (7 paveikslas). Pajamų planas tikslinamas įvertinant ERS, 2021 ir 2022 metų pradžios faktinius pajamų surinkimo duomenis, taip pat numatomas naujas pajamų priemonės, susijusias su laikinai (už 2022 metų sausio–balandžio mėnesiais faktiškai į gyvenamąsias patalpas patiektą šilumos energiją) kompensuojamu PVM, apskaičiuotu už šilumos energiją, karštą vandenį, ir NPD papildomu didinimu tiems asmenims, kurių darbo užmokestis neviršija vieno vidutinio darbo užmokesčio. Numatoma, kad 2022 metais pajamos, vertinant pajamas kaupiamuoju principu, iš keturių pagrindinių mokesčių (PVM, GPM, akcizų ir pelno) bus 581,5 mln. eurų, arba 1 procentu BVP, didesnės, negu numatyta 2022 metų biudžeto įstatyme, ir 806,1 mln. eurų, arba 1,3 procento BVP, didesnės negu 2021 metais.

²³2022 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo Nr. XIV-745 14 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIV-943, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a8a91e42a5fc11ecaf79c2120caf5094?jfwid=-3u6wv6mul>.

²⁴ 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/40738cd0bb1311ec9f0095b4d96fd400?jfwid=4ki18eszsk>.

²⁵ Vyriausybės 2022 m. balandžio 13 d. nutarimas Nr.345, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c31cde90bb1111ec9f0095b4d96fd400?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=781047a5-014e-41f8-9e20-938cc88861cb>.

7 paveikslas. Valstybės biudžeto pajamos iš pagrindinių mokesčių 2022 metais, mln. eurų

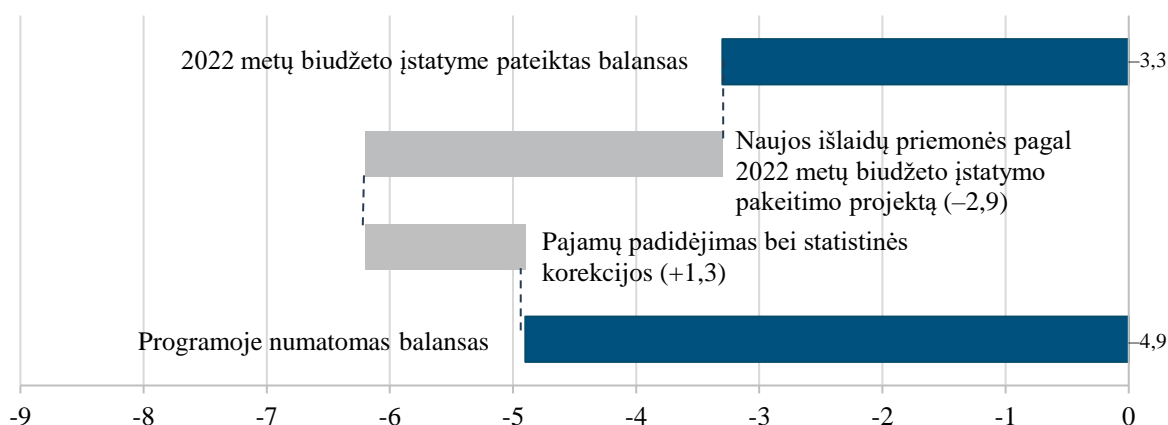

Šaltinis – Finansų ministerija.

Įvertinus iki 2022 m. balandžio 22 d. Finansų ministerijos gautus naujausius valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų vykdymo duomenis, ERS, atnaujintas pagal siūlomus biudžetų pakeitimus valstybės, socialinio draudimo fondų pajamų ir išlaidų projekcijas, vietos valdžios subsektoriaus balanso tendencijas, numatoma, kad 2022 metų valdžios sektoriaus deficitas sudarys 4,9 procento BVP (8 paveikslas).

Augant geopolitinei įtampai, keičiantis neapibrėžtumui ir numatant papildomas, negu nurodyta Programoje, viešuosius finansus veikiančias priemones, Programoje pateikiami 2022 metų valdžios sektoriaus finansų rodikliai gali blogėti. Valdžios sektoriaus finansų rodiklius gali gerinti didesnės, negu nurodyta Programoje, valdžios sektoriaus pajamos ir mažesnės išlaidos, jeigu neprireiktų dalies lėšų sumos, numatytos išlaidų priemonėms finansuoti.

8 paveikslas. 2022 metų valdžios sektoriaus balanso, pateikto Programoje ir 2022 metų biudžeto įstatyme, palyginimas, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

2022 metais socialinio draudimo fondų subsektoriaus perteklius teigiamai veiks bendrą valdžios sektoriaus finansų padėtį. SODROS biudžeto projektuojamą perteklių lemia dėl darbo užmokesčio augimo didėjanti pajamų dalis ir tai, kad dauguma su pagalba nuo

Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms susijusių priemonių finansuojama ne SODROS, o valstybės biudžeto lėšomis. PSDF biudžeto pertekliaus pagrindinė priežastis – didesnės, negu anksčiau numatyta, pajamos ir iš esmės nepasikeitusios, palyginti su planuotomis, išlaidos. Atsižvelgiant į 2021 metų vietos valdžios subsektoriaus 0,3 procento BVP perteklių, taip pat į tai, kad esant neigiamam produkcijos atotrūkiui nuo potencialo Lietuvos savivaldybės gali turėti deficitinius biudžetus, daroma prielaida, kad vietos valdžios subsektorius 2022 metais iš esmės neveiks valdžios sektoriaus balanso (7 lentelė).

7 lentelė. Valdžios sektoriaus subsektorių balansai

Valdžios sektoriaus subsektorius	2021 metai (faktiniai duomenys)		2022 metai (pagal 2022 metų biudžeto įstatymą)		2022 metai (pagal Programos duomenis)	
	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
Centrinės valdžios subsektorius	-1 530,9	-2,8	-2 209,9	-3,9	-3 415,4	-5,7
Socialinio draudimo fondų subsektorius	802,0	1,4	329,2	0,6	423,7	0,7
SODRA	533,8	1,0	303,1	0,5	339,8	0,6
PSDF	231,7	0,4	0,0	0,0	49,7	0,1
Vietos valdžios subsektorius	174,3	0,3	-29,1	-0,1	11,0	0,0
Valdžios sektorius	-554,6	-1,0	-1 909,8	-3,3	-2 980,7	-4,9
BVP	55 383,1	-	57 206,1	-	60 223,6	-
BVP, atitinkančio ERS, data	Faktiniai duomenys	-	2021-09-23	-	2022-03-31	-

Šaltiniai – Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas.

2 SKYRIUS

VIDUTINIO LAIKOTARPIO FISKALINĖS POLITIKOS GAIRĖS

Vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus balansų projekcijos parengtos atsižvelgiant į:

- būtinybę valdžios sektoriaus finansus planuoti su atsarga, kai tvyro didelis neapibrėžtumas dėl geopolitinės krizės poveikio Lietuvos ekonomikai, socialinei aplinkai ir viešiesiems finansams;

- Vyriausybės nekeičiamą, 2022 metų Lietuvos biudžeto projekte išdėstyta, siekį 2023–2025 metais palaipsniui gerinti valdžios sektoriaus balansą, kad 2024 metais būtų pasiektas vidutinio laikotarpio tikslas;

- poreikį užtikrinti valdžios sektoriaus finansų tvarumą, vidutiniu laikotarpiu išlaikant nedidėjančią valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykį;

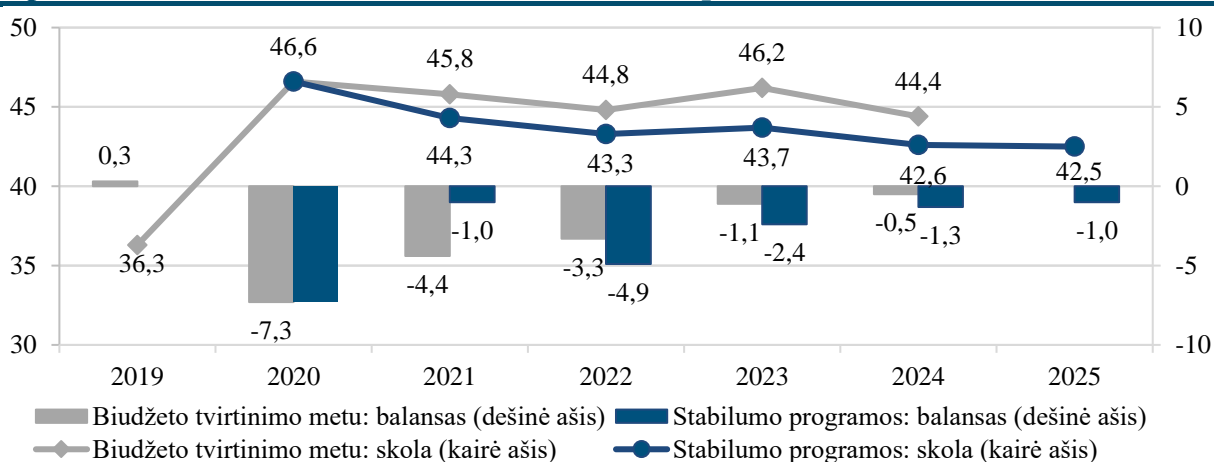
- ekonomikos ciklo būklę – normaliais ekonomikai laikais palaipsniui mažėjant produkcijos atotrūkiui nuo potencialo, ekonomika neturėtų būti išskirtinai skatinama ar slopinama valdžios sektoriaus finansais;

- prielaidą, kad dėl išskirtinai didelio COVID-19 pandemijos padarinių ir jų mažinimo priemonių poveikio viešiesiems finansams 2020 metais paskelbtos išskirtinės aplinkybės 2023 metais bus atšauktos, reikės taikyti nacionalines fiskalinės drausmės taisykles, o bendroji SAP išimtis 2023 metais nebegalios.

Dėl geopolitinės įtampos ir neapibrėžtumo, 2022 metų rudenį rengiant 2023 metų valstybės ir kitų valdžios sektoriui priskirtinų biudžetų projektus, vidutinio laikotarpio fiskalinės politikos gairės gali keistis, ypač jeigu tuomet būtų projektuojama prastesnė Lietuvos makroekonominė padėtis ar perspektyvos, būtų pasitvirtinusios fiskalinės rizikos (informacija apie fiskalines rizikas pateikta Programos VIII skyriaus trečiajame skirsnyje).

Per COVID-19 pandemijos sukeltą krizę valdžios sektoriaus skola 2020 metais padidėjusi iki 46,6 procento BVP, 2021 metų pabaigoje siekė 44,3 procento BVP. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu išliks stabilus, sudarys apie 43 procentus BVP. Nors iššūkiai spręsti su visuomenės senėjimu susijusias ir kitas struktūrines problemas, žalinti ir skaitmeninti ekonomiką išlieka, gerokai žemesnio negu Mastrichto 60 procentų BVP kriterijus skolos lygio išlaikymas vidutiniu laikotarpiu prisidės prie ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo stiprinimo.

9 paveikslas. Valdžios sektoriaus balansas ir skola, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

2023–2025 metais numatomas laipsniškas valdžios sektoriaus deficito mažėjimas bus viena iš pagrindinių sąlygų išlaikyti stabilų valdžios sektoriaus skolos lygį. Nepaisant to, kad numatomas deficito mažėjimas, nominalios valdžios sektoriaus išlaidos, neįskaitant

vienkartinių išlaidų, nebus mažinamos dėl valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų numatomų didėjančių pajamų. Numatoma, kad prie ekonomikos augimo stiprinimo prisidės nacionalinėmis, ES lėšomis įgyvendinami investicijų projektai, tarp jų – EGADP plane numatytos priemonės. 2022–2025 metais planuojama panaudoti 1,8 mlrd. eurų EGADP lėšų iš Lietuvos numatytų 2,2 mlrd. eurų. Ši suma Programoje pateiktose valdžios sektoriaus finansų projekcijose įvertinta kaip 2022–2025 metų pajamos ir atitinkamai kaip išlaidos, išlaikant ES lėšų neutralumo biudžeto balansui principą. Likusią 447 mln. eurų EGADP lėšų dalį planuojama panaudoti 2026 metais. EGADP dotacijos paskirstymas vidutinio laikotarpio metais pateiktas Programos 8 ir 24 lentelėse.

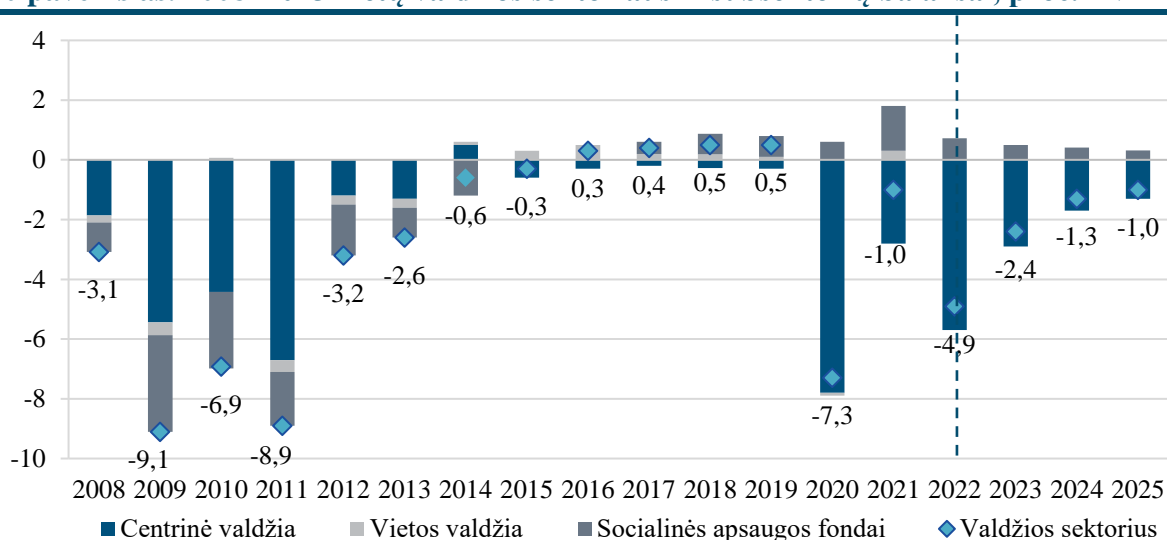
8 lentelė. Numatomas EGADP lėšų paskirstymas vidutiniu laikotarpiu

Rodiklio pavadinimas	mln. eurų				
	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
EGADP dotacijos	0,0	196,5	498,4	585,9	496,0

Šaltinis – Finansų ministerija.

Vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansų projekcijos (10 paveikslas) parengtos atsižvelgiant į ERS, įvertinant valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų pajamų projekcijas, atnaujintas pagal ERS, socialinio draudimo fondų biudžetų projektuojamas išlaidas, savivaldybių biudžetų išlaidas, kurios prilyginamos pajamoms. Neveikdamos valdžios sektoriaus balanso, valdžios sektoriaus pajamas ir išlaidas didina EGADP ir ES lėšų sumos.

10 paveikslas. 2008–2025 metų valdžios sektoriaus ir subsektorių balansai, proc. BVP

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

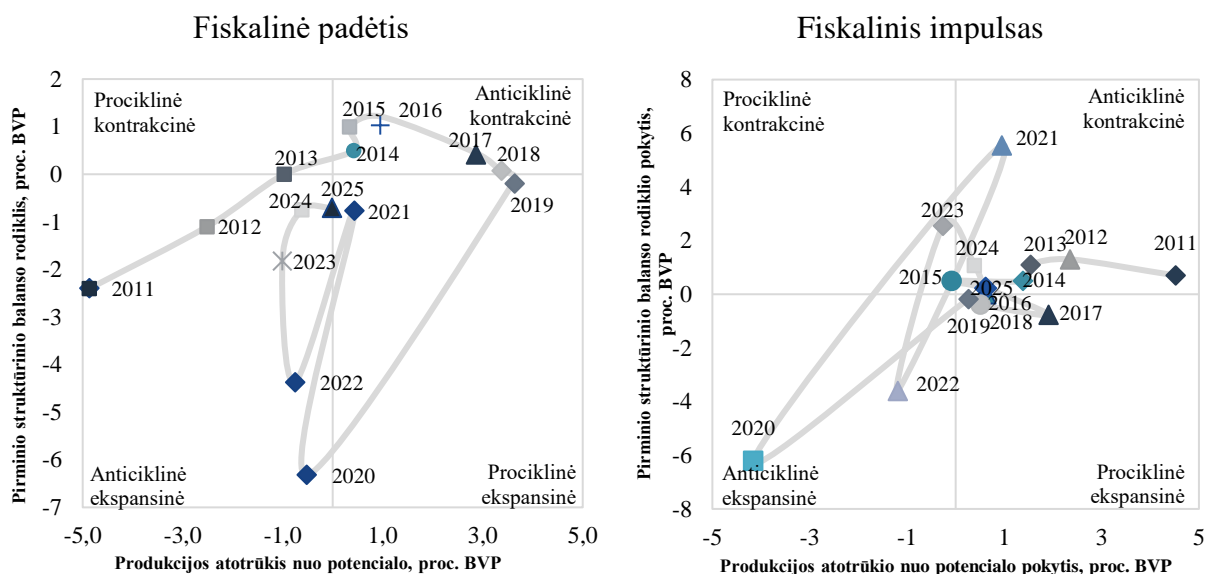
3 SKYRIUS

2021–2025 METŲ STRUKTŪRINIS BALANSAS

2021 metais struktūrinis valdžios sektoriaus deficitas sudarė 1,2 procento BVP ir buvo artimas vidutinio laikotarpio tikslui. Pirminio struktūrinio balanso pagerėjimas, palyginti su 2020 metų pirminiu struktūriniu balansu, sudarė 5,6 procentinio punkto BVP. Pirminio struktūrinio deficito mažėjimas rodo anticiklinį konsolidacinį fiskalinį impulsą, o fiskalinė padėtis 2021 metais buvo prociklinė ekspansinė (11 paveikslas).

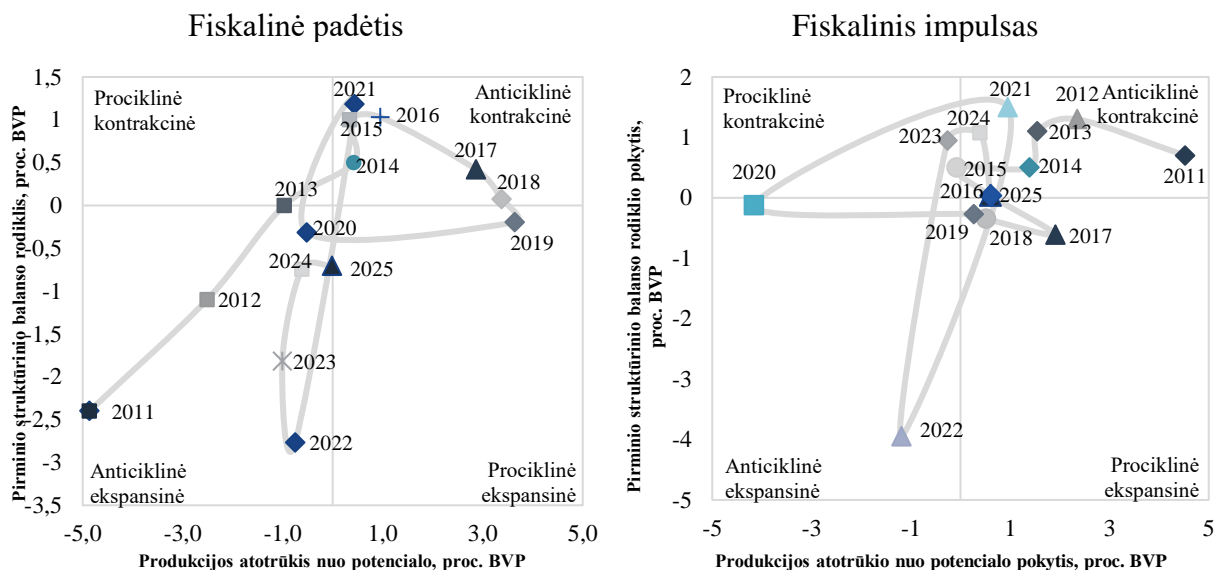
Neįskaičius 1,9 procento BVP su COVID-19 susijusių pagalbos priemonių 2021 metais valdžios sektorius būtų perteklinis vertinant pagal struktūrinį balansą. Šiuo atveju struktūrinis perteklius 2021 metais sudarytų 0,8 procento BVP, o pirminio struktūrinio balanso 1,5 procentinio punkto BVP pagerėjimas, palyginti su 2020 metais, rodytų anticiklinę kontraktinę fiskalinės politikos padėtį, kai ekonomika nebuvo išskirtinai skatinama valdžios sektoriaus finansais (12 paveikslas).

11 paveikslas. Fiskalinės politikos padėtis ir impulsas 2011–2025 metais

Šaltiniai: Statistikos departamentas ir Finansų ministerijos skaičiavimai.

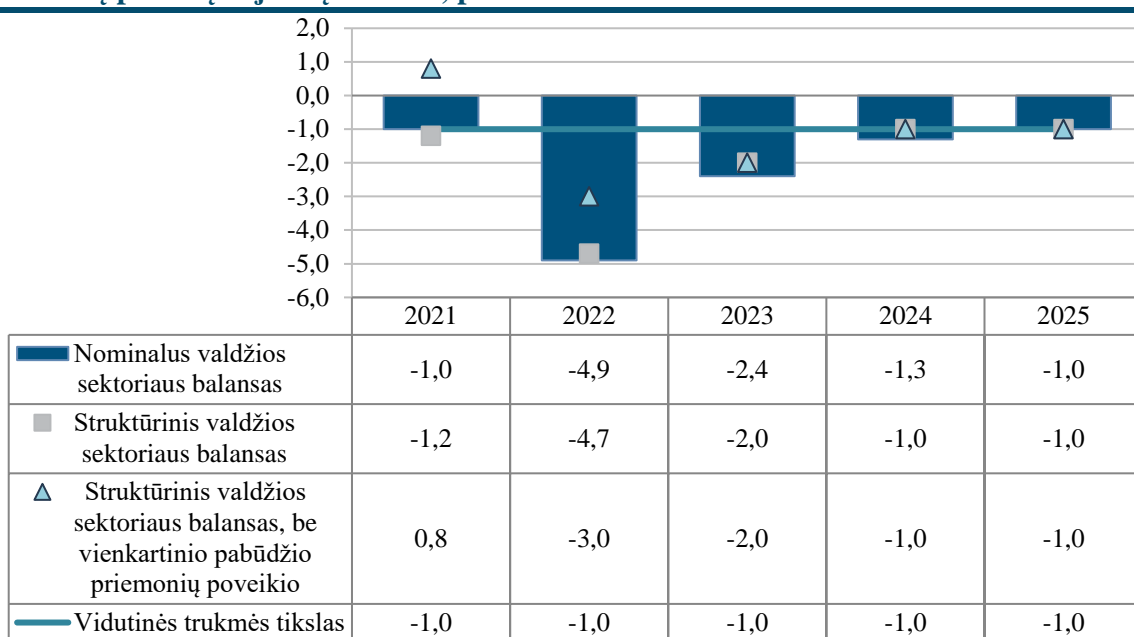
12 paveikslas. Fiskalinės politikos padėtis ir impulsas, be vienkartinio pobūdžio priemonių poveikio 2011–2025 metais

Šaltiniai: Statistikos departamentas ir Finansų ministerijos skaičiavimai.

2022 metais numatomas 4,7 procento BVP valdžios sektoriaus struktūrinis deficitas ir pirminio struktūrinio deficito 3,6 procentinio punkto BVP padidėjimas, palyginti su 2021 metais. Struktūrinio deficito laikiną didėjimą, palyginti su 2021 metų struktūriniu deficitu, daugiausia lemia priemonių, susijusių su karo pabėgėliais iš Ukrainos, Lietuvos saugumo ir gynybos stiprinimu, pagalba Lietuvos žmonėms ir verslui stipriai kylant kainoms, įgyvendinimo poveikis valdžios sektoriaus finansams. Numatoma, kad vienkartinio pobūdžio priemonės 2022 metais sudarys 1,6 procento BVP. Neįskaičius vienkartinio pobūdžio priemonių poveikio valdžios sektoriaus finansams, valdžios sektoriaus struktūrinis deficitas sudarytų 3 procentus BVP (13 paveikslas).

13 paveikslas. 2021–2025 metų struktūrinis balansas, įskaitant vienkartinio pobūdžio priemonių poveikį ir jo neįskaitant, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. Vienkartinio pobūdžio priemonėmis laikomos priemonės, susijusios su COVID-19, migrantų per Lietuvos–Baltarusijos sieną rizikos valdymu, pagalba Ukrainos žmonėms, besitraukiantiems nuo Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje, Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymu. 2021 metais tokios priemonės sudaro 1,9 procento BVP, 2022 metais – 1,6 procento BVP, 2023–2025 metais tokių priemonių nenumatoma.

Pagal ERS įvertintas produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2022–2024 metais bus neigiamas, o 2025 metais bus lygus 0. Produkcijos atotrūkio nuo potencialo vidutinio laikotarpio įverčiai (9 lentelė) rodo normalius ekonomikai laikus²⁶. Tokiais metais nėra poreikio nei skatinti ekonomikos, nei imtis priemonių ekonomikos aktyvumui slopinti. Vidutiniu laikotarpiu produkcijos atotrūkio nuo potencialo reikšmei artėjant 0 link, numatoma fiskalinė politika tampa neutralesnė.

Ekonomikos raidos pokyčiai, palyginti su ERS numatyta raida, atnaujintas ekonomikos ciklo būklės vertinimas, fiskalinės drausmės taisyklių taikymo pradžios laikas gali koreguoti valdžios sektoriaus struktūrinio balanso įverčius.

9 lentelė. Ekonomikos ciklai

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	BVP procentas				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. BVP augimas / grandine susietos apimtys augimas		4,9	1,6	2,5	3,0	3,0
2. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (–)	B.9	–1,0	–4,9	–2,4	–1,3	–1,0

²⁶ Jeigu produkcijos atotrūkio nuo potencialo reikšmė tam tikrais metais patenka į [–1,5–1,5) intervalą, laikoma, kad ekonomika gyvena normalius laikus.

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	BVP procentas				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
3. Palūkanos	D.41	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
4. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
iš jų:						
vienkartinės priemonės – valdžios sektoriaus pajamos		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
vienkartinės priemonės – valdžios sektoriaus išlaidos		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potencialaus BVP augimas, procentais		3,9	2,8	2,8	2,6	2,3
iš jo:						
darbo veiksnys		0,6	0,0	-0,1	-0,4	-0,7
kapitalo veiksnys		1,6	1,5	1,5	1,6	1,6
bendrasis gamybos veiksnių našumas		1,7	1,3	1,3	1,4	1,5
6. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo		0,4	-0,7	-1,0	-0,6	0,0
7. Ciklinė biudžeto dedamoji		0,17	-0,3	-0,4	-0,3	0,0
8. Balansas, pakoreguotas pagal ciklą (2 – 7)		-1,2	-4,7	-2,0	-1,0	-1,0
9. Pirminis balansas, pakoreguotas pagal ciklą (8 + 3)		-0,8	-4,4	-1,8	-0,7	-0,7
10. Struktūrinis balansas (8 – 4)		-1,2	-4,7	-2,0	-1,0	-1,0

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastaba. Kai kuriais metais dėl apvalinimo eilučių BVP procento suma gali nesutapti su apskaičiuotų rodiklių reikšmėmis.

4 SKYRIUS

VIDUTINIO LAIKOTARPIO PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ POLITIKOS PRIORITETAIR JŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

Pajamų politikos prioritetai ir priemonės

Teisingesnė ir augti palanki mokesčių sistema, skurdo ir nelygybės mažinimas yra Vyriausybės politikos prioritetai. Informacija apie šių prioritetų įgyvendinimą pateikta 2022 metų Lietuvos biudžeto projekte²⁷.

Atsižvelgiant į neapibrėžtumą ir reaguojant į geopolitinę įtampą, 2022 metais numatomos papildomos, palyginti su 2022 metų Lietuvos biudžeto projektu, pajamų priemonės:

- Nuo 2022 m. balandžio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo Nr. IX-751 papildymo 125² straipsniu ir 125² straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas, kuriuo nustatyta, kad laikinai 9 procentinių punktų PVM tarifo dydžiu iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto bus kompensuojamas PVM, apskaičiuotas

²⁷ 2022 m. Lietuvos biudžeto projektas, pateiktas EK 2021 m. spalio 15 d., https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_DBP2022.pdf.

už gyvenamosioms patalpoms tiekiamą šilumos energiją ir karštą vandenį. Kompensavimas taikomas už nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2022 m. balandžio 30 d. faktiškai į gyvenamąsias patalpas patiektą šilumos energiją ir karštą vandenį.

- Nuo 2022 m. liepos 1 d. nustatoma, kad prekių ir paslaugų, skirtų kitų valstybių narių ginkluotosioms pajėgoms (ar jas lydintiems civiliams darbuotojams naudoti), kai šios pajėgos dalyvauja gynybos operacijose, kurios įgyvendinamos pagal bendrą ES saugumo ir gynybos politiką, tiekimas ar teikimas arba importas PVM ir akcizais neapmokestinami.

- Siekdama įgyvendinti Vyriausybės programoje numatytą teisingesnės ir augti palankios mokesčių sistemos kryptį, kartu prisidedant prie šioje programoje numatytų iniciatyvų, nukreiptų į skurdo ir nelygybės mažinimą, kas ypač aktualu atsižvelgiant ir į išaugusias būtinąjo vartojimo prekių kainas, Vyriausybė kartu su 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projektu pateikė siūlymą dar labiau padidinti taikytiną NPD, tokiu būdu mažinant darbo jėgos apmokestinimą mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims už 2022 metus bei vėlesnius mokesčius laikotarpius. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte Nr. XIVP-1501 siūloma padidinti maksimalų mėnesio NPD nuo 460 eurų iki 540 (atitinkamai metinis NPD didėtų nuo 5 520 iki 6 480 eurų), tačiau tik tiems gyventojams, kurių mėnesio pajamos neviršija 1 704 eurų (apie vieno 2022 metams projektuojamo vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio). Taikant NPD gyventojams, kurių pajamos viršija minėtą sumą, būtų išlaikytas šiuo metu taikomo NPD lygis. Kartu siūloma proporcingai didinti ir neįgaliesiems bei riboto darbingumo asmenims taikytiną fiksuotą NPD.

Siekiant užtikrinti, kad dėl Rusijos vykdomų karinių veiksmų iš Ukrainos į Lietuvą pasitraukę gyventojai mokesčius nuo gautų pajamų ir toliau mokėtų taip, kaip moka Ukrainos rezidentai, pakeistos Fizinio asmens, kuris Lietuvoje išbūva ištisai arba su pertraukomis 90, 183 ir 280 dienų, šių laikotarpių apskaičiavimo taisyklės, nustatant, kad karo pabėgėlių iš Ukrainos į Lietuvą išbūtų dienų skaičių neįtraukiamas laikotarpis nuo karo pabėgėlio iš Ukrainos užregistravimo Migracijos departamente dienos iki karo nusikaltimų Ukrainoje vykdymo pabaigos.²⁸

Nuo 2022 metų balandžio mėnesio įsigalioję Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo pakeitimai sudaro sąlygas Lietuvos juridiniams asmenims, teikiantiems paramą Ukrainos ne pelno organizacijoms ir valstybinėms institucijoms, pasinaudoti mokesčių lengvatomis.

Taip pat Finansų ministerija šiuo metu yra kreipusis į EK su prašymu taikyti importo muitų ir PVM lengvatas Ukrainai skiriamai paramai (tokios lengvatos galimos taikyti tik EK

²⁸Finansų ministro 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 300 „Dėl fizinio asmens, kuris Lietuvoje išbūva ištisai arba su pertraukomis 90, 183 ir 280 dienų, šių laikotarpių apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“.

priėmus atitinkamą sprendimą), kartu pridėjusi ir preliminarų prekių, kurioms būtų taikomos tokios lengvatos, sąrašą. Jeigu priimamas EK sprendimas, leidžiantis valstybei narei neapmokestinti importo PVM nelaimių aukoms skirtų prekių, tokiomis pačiomis sąlygomis galima taikyti PVM lengvatą su atskaitos galimybe ir tokių prekių tiekimui bei su šiomis prekėmis susijusioms paslaugoms bei įsigijimams iš kitų valstybių narių (naujos PVM tarifų direktyvos, priimtos 2022 m. balandžio 5 d., nuostatos). Priėmus PVM direktyvos pakeitimus, parengtos Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo pataisos, nustatančios, kad 0 procentų PVM tarifas taikomas EK sprendime dėl neapmokestinimo importo PVM nurodytoms prekėms, susijusioms prekėms ir paslaugoms.

Su COVID-19 susijusios pagalbos priemonės

Nuo 2020 m. kovo 16 d. mokesčių mokėtojams taikomos mokestinės pagalbos priemonės:

- atleidimas nuo delspinigių ir baudų už laiku nesumokėtus mokesčius;
- nevykdomas priverstinis mokesčių išieškojimas;
- atleidimas nuo mokestinės paskolos palūkanų.

Su COVID-19 susijusios pagalbos priemonės 2021 metais buvo taikytos mokestinei nepriemokai, susidariusiai iki 2021 m. rugpjūčio 31 d. Taip pat dar 2 mėnesius po nustatyto termino, iki 2021 m. spalio 31 d., tokiai nepriemokai nebuvo taikomi priverstinio išieškojimo veiksmai ir nebuvo skaičiuojami delspinigiai.

Nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. mokesčių mokėtojų prašymai įtraukti į nukentėjusių įmonių sąrašą ir prašymai sudaryti mokestinės paskolos sutartis be palūkanų nebepriimami. Naujai apskaičiuotus mokesčius nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. mokesčių mokėtojai turi mokėti įstatymų nustatyta tvarka.

Mokestinės paskolos sutartyje nurodytus mokesčius be palūkanų reikės sumokėti iki 2022 metų pabaigos. Po šio termino už naudojamą paskola turės būti mokamos palūkanos.

Nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusių mokesčių mokėtojų VMI nepriemokos likutis 2022 metų pradžioje sudarė 444,3 mln. eurų, iš kurių 302,1 mln. eurų sudarė atidėti PVM mokėjimai. Įvertinus tai, kad dėl didžiosios dalies tokios nepriemokos likučio yra pasirašytos mokestinės paskolos sutartys be palūkanų, kuriomis įmonės įsipareigojo padengti nepriemoką iki 2022 metų pabaigos, didesnę dalį atidėtų mokesčių tikimasi atgauti 2022 metais. Atgautos atidėto PVM sumos nebus laikomos 2022 metų pajamomis (vertinant kaupiamuoju principu, nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusių mokesčių mokėtojų atidėti mokėjimai priskiriami tų metų, kuriais susidarė mokėjimo prievolė, pajamoms).

2021 metais buvo peržiūrėti mokestinės pagalbos taikymo principai, sugriežtinti kriterijai, pagal kuriuos asmenys pripažįstami nukentėjusiais nuo COVID-19 pandemijos. VMI 2021 metais sudarė naują mokesčių mokėtojų, kuriems taikomos mokestinės pagalbos

priemonės, sąrašą. Sudarant šį sąrašą buvo remiamasi karantino metu ribojamų ir netiesiogiai ribojamų ūkinių veiklų kodų sąrašu, patvirtintu bendru kelių ministrų įsakymu, taip pat buvo vertinami kiti kriterijai, pavyzdžiui, apyvartos sumažėjimas, mokesčių mokėtojų patikimumas, nemokumas. Mokesčių mokėtojai, kurie nebuvo įtraukti į nukentėjusių nuo COVID-19 pandemijos įmonių sąrašą, tačiau dėl COVID-19 pandemijos taip pat patyrė finansinių sunkumų, dėl mokestinės pagalbos priemonių taikymo iki 2021 m. rugpjūčio 31 d. galėjo kreiptis į mokesčių administratorių, pateikdami prašymą pagal patvirtintą formą.

Nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d. 0 procentų PVM tarifas galioja tiekiamoms vakcinoms nuo COVID-19 ir *in vitro* diagnostikos medicinos priemonėms, skirtoms COVID-19 diagnostikai.

Nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo pakeitimai, kuriais reaguojant į COVID-19 pandemiją buvo nustatytos atitinkamos PVM lengvatos tam tikrų prekių tiekimui (importui) ir paslaugų teikimui, kai šias prekes ir paslaugas įsigyja ar importuoja EK arba ES institucijų įsteigtos įstaigos ir agentūros savo oficialiai veiklai ir reikmėms. Šis pakeitimas taikomas prekėms ir paslaugoms, dėl kurių prievolė apskaičiuoti PVM ar importo PVM atsirado nuo 2021 m. sausio 1 d.

Reaguojant į dėl COVID-19 susidariusią situaciją ir siekiant sumažinti šios pandemijos sukeltų padarinių poveikį mažiausias pajamas gaunantiems darbuotojams, kartu prisidedant prie skurdo ir pajamų nelygybės mažinimo, 2020 m. birželio 23 d. buvo priimtos Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisos, pagal kurias jau už 2020 metus ir vėlesnius mokestinius laikotarpius vietoj iki šių pataisų taikyto maksimalaus 350 eurų mėnesio (4 200 eurų metinio) NPD nustatytas didesnis 400 eurų mėnesio (4 800 eurų metinis) NPD, o kartu proporcingai padidinti ir neįgaliesiems bei riboto darbingumo asmenims taikytini fiksuoti NPD (vėliau, priėmus 2021 m. lapkričio 25 d. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisas, šis maksimalus taikytinas NPD nuo 2022 m. sausio 1 d. padidintas nuo 400 iki 460 eurų (atitinkamai metinis NPD – iki 5 520 eurų), tokiu būdu toliau mažinant darbo jėgos apmokestinimą mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims, o kartu proporcingai bei nuosekliai padidinant ir neįgaliesiems bei riboto darbingumo asmenims taikytinus fiksuotus NPD).

2021–2025 metais numatytų pajamų politikos diskrecinių priemonių kiekybinis įvertinimas pateiktas Programos 23 ir 27 lentelėse.

Pajamų projekcijos

Rengiant 2023–2025 metų pajamų projekcijas kaupiamuoju principu, įvertintas ERS ir naujų, palyginti su 2022 metų biudžeto įstatymu, diskrecinių pajamų priemonių poveikis pajamoms.

Numatoma, kad valstybės biudžeto pajamos iš keturių pagrindinių mokesčių (PVM, GPM, akcizų ir pelno mokesčio), sudarančių apie 93 procentus visų valstybės biudžeto pajamų be ES lėšų, 2023 metais, palyginti su 2022 metais numatomomis gauti pajamomis, didės 0,3 procentinio punkto nuo BVP, 2024 metais – 0,3 procentinio punkto nuo BVP, o 2025 metais – 0,1 procentinio punkto nuo BVP.

Prognozuojant pajamas iš pagrindinių mokesčių, įvertintos faktiškai 2021 metais ir 2022 metų pradžioje surinktos pajamos, ERS numatoma mokesčių bazių raida, taip pat pajamų netekimas dėl galiojančių ir vidutiniu laikotarpiu nustosiančių galioti mokesčių lengvatų. Įvertinta ir tai, kad nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusių įmonių 2020–2021 metais atidėti mokesčių mokėjimai ir mokesčių grąžinimai nuo 2023 metų nebedarys didelio poveikio surenkamoms pajamoms.

Programoje pateiktų vidutinio laikotarpio pajamų projekcijos gali keistis dėl ekonominės raidos pokyčių, diskrecinių sprendimų mokesčių srityje. Vidutiniu laikotarpiu galima tikėtis mokesčių sistemos pokyčių, jeigu mokesčių peržiūra būtų atnaujinta sumažėjus šiuo metu tvyrančiam neapibrėžtumui.

Išlaidų politikos prioritetai ir priemonės

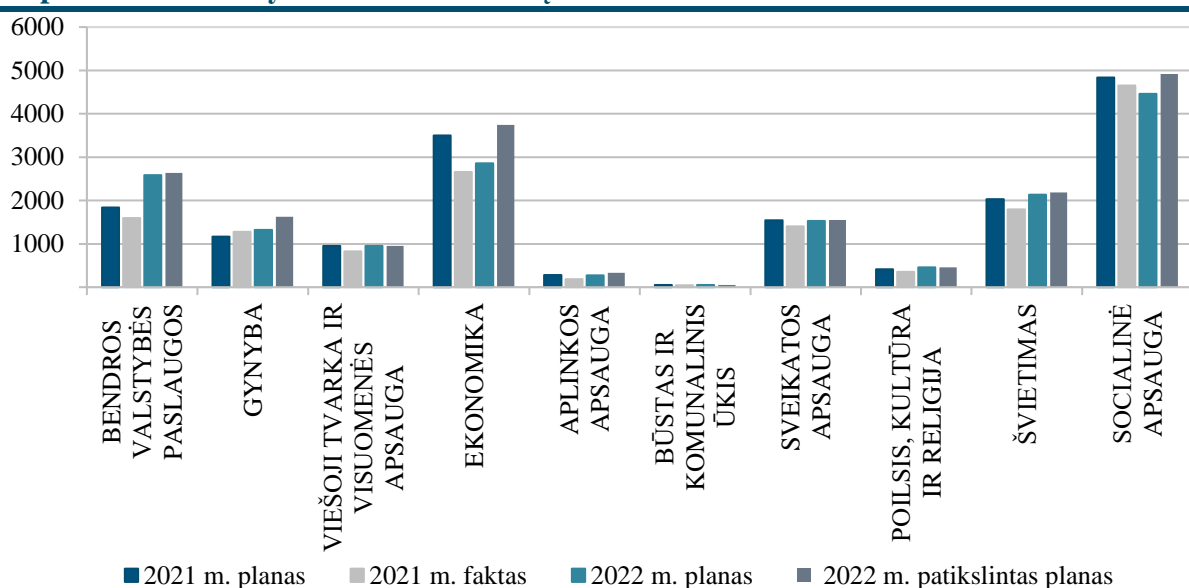
Siekiant prisidėti prie ekonomikos atsigavimo palaikymo, atsižvelgiant į COVID-19 pandemijos sukeltus padarinius, neapibrėžtumą dėl geopolitinės įtampos, taip pat į Baltarusijos režimo vykdytą hibridinę ataką prieš Lietuvą – nelegalių migrantų antplūdį, 2022 metų biudžeto įstatyme numatytos priemonės skirtos šiems išlaidų politikos prioritetams įgyvendinti:

- šalies ir visuomenės saugumui užtikrinti;
- investicijoms į tvarią ir pažangią Lietuvos ateitį;
- švietimui;
- žmonių pajamų augimui ir skurdo rizikos mažinimui.

2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projekte dėmesys skiriamas pasekmėms, kurias sukėlė Rusijos kariniai veiksmai Ukrainoje, švelninti, antiinflacinėms priemonėms verslui ir gyventojams.

Diskrecinių išlaidų priemonių kiekybinis įvertinimas pateiktas Programos 25 lentelėje.

14 paveikslas. Valstybės biudžeto išlaidų struktūra

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. Į valstybės biudžeto išlaidas neįtrauktos ES fondų ir EGADP lėšos.

5 SKYRIUS

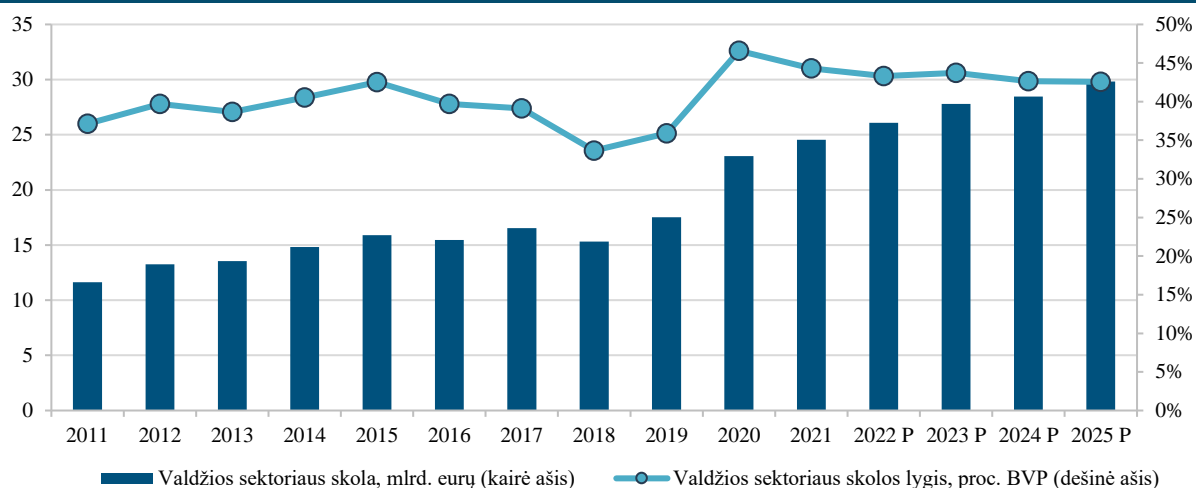
VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA IR JOS PROJEKCIJOS

Valdžios sektoriaus skolos lygis, struktūra, dinamika ir rizikos valdymas

Valdžios sektoriaus skola, atsižvelgiant į sudarytas išvestines finansines priemones, 2021 metų pabaigoje sudarė 44,3 procento BVP ir buvo 2,3 procentinio punkto mažesnė negu 2020 metų pabaigoje, kai siekė 46,6 procento BVP. Skolos mažėjimą lėmė mažėjantis valstybės biudžeto deficitas (15 paveikslas).

2021 metais Vyriausybė laikėsi visų teisės aktuose nustatytų skolinimosi ir skolos limitų. Trumpalaikiai įsipareigojimai pagal likutinę trukmę 2021 metų pabaigoje sudarė 10,1 procento (2020 metų pabaigoje – 9,4 procento), vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė ir vidutinė svertinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė iki palūkanų normų pasikeitimo buvo 8,8 ir 8,7 metų, atitinkamai 2020 metais – 9,1 metų. Skola valstybės vardu už kintamąsias palūkanų normas sudarė 1,5 procento visos skolos (2020 metų pabaigoje – 1,8 procento). Įvertinus išvestines finansines priemones, visa skola valstybės vardu buvo denominuota eurais. Valstybės garantuota skola sudarė 1,2 procento BVP.

15 paveikslas. Valdžios sektoriaus skola, proc. BVP

Šaltinis – Finansų ministerija.

Prognozuojama, kad vidutiniu laikotarpiu valdžios sektoriaus skolos lygis išliks stabilus ir 2025 metų pabaigoje sieks apie 42,5 procento BVP. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos pateiktos Programos 22 lentelėje.

Vyriausybės 2022–2025 metų skolinimosi ir skolos valdymo gairės

Vyriausybės 2022–2025 metų skolinimosi ir skolos valdymo tikslas – užtikrinti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytą valstybės išlaidų finansavimą ir prisiimtų skolinių įsipareigojimų vykdymą skolintomis lėšomis, patiriant kuo mažesnes sąnaudas ir priimtina rizika. Siekiant šio tikslo, toliau įvardijami du pagrindiniai Vyriausybės 2022–2025 metų skolinimosi ir skolos valdymo uždaviniai bei jų įgyvendinimo kriterijai.

Pirmas uždavinys – kuo didesnę valdžios sektoriui priskiriamų subjektų laikinai nenaudojamų piniginių išteklių dalį pritraukti į valstybės išdą. Šiuo uždaviniu siekiama gerinti valstybės išdo finansinio turto likvidumą ir efektyviau valdyti valstybės piniginius išteklius. Laikiniai nenaudojamų piniginių išteklių pritraukimas į valstybės išdą yra papildomas likvidus turtas, kuris esant itin nepalankioms ekonominėms sąlygoms gali padengti grynąjį netenkamų pinigų srautą trumpuoju laikotarpiu. Uždavinio įgyvendinimo kriterijus yra Valstybės išdo konsoliduoto sąskaitų valdymo sistemos veikimui būtinų įgyvendinamųjų teisės aktų parengimas.

Antras uždavinys apima palūkanų normų kitimo, refinansavimo, valiutų kursų pokyčių ir garantuotos skolos rizikos valdymą. Rizikos valdymas yra svarbus veiksnys įgyvendinant pagrindinį skolos tikslą – užtikrinti skolos stabilumą ir Vyriausybės gebėjimą vykdyti savo įsipareigojimus. Uždavinio įgyvendinimo kriterijus yra tarptautinę praktiką atitinkančių rizikos limitų laikymasis: trumpalaikės skolos valstybės vardu pagal likutinę trukmę ir visos skolos valstybės vardu skolinių įsipareigojimų santykinis rodiklis neturi būti didesnis kaip

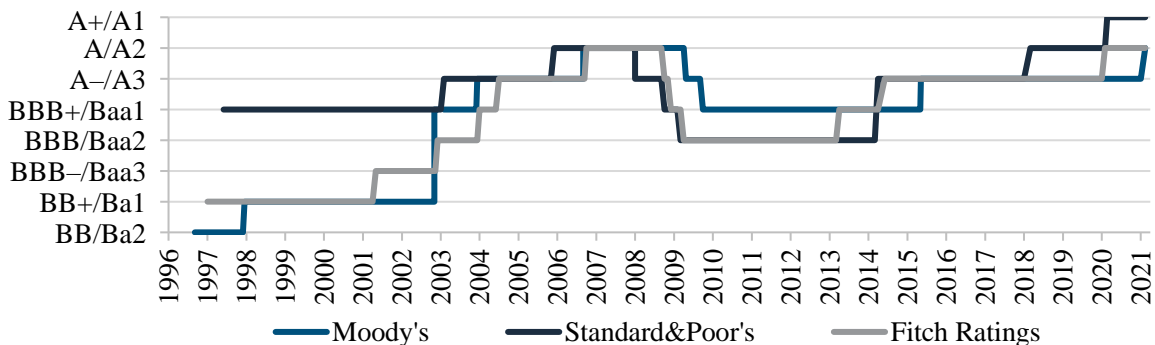
25 procentai; vidutinė svartinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė turi būti ilgesnė kaip 4 metai; vidutinė svartinė likutinė skolos valstybės vardu trukmė iki palūkanų normų pasikeitimo turi būti ilgesnė kaip 3,5 metų; skolos pagal kintamąją palūkanų normą ir visos skolos valstybės vardu santykis neturi būti didesnis kaip 10 procentų; skola eurais, įvertinus sudarytus išvestinių finansinių priemonių sandorius, turi sudaryti 100 procentų visos skolos; bendras valstybės įsipareigojimų pagal garantijas lygis neturi būti didesnis negu 5 procentai BVP.

Prognozuojamas Vyriausybės skolinimosi poreikis, įvertinus taikytinas refinansavimo rizikos valdymo priemones išperkant euroobligacijų emisijas, 2022–2025 metais vidutiniškai sudarys po 4,3 mlrd. eurų.

Kredito reitingai

Tarptautinių kredito reitingų agentūrų *Moody's*, *Standard & Poor's* ir *Fitch Ratings* nustatyti Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingai 2022 m. kovo 31 d. buvo atitinkamai A2, A+, A (16 paveikslas).

16 paveikslas. Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingų raida

Šaltinis – Finansų ministerija.

2021 metų gruodį tarptautinė kredito reitingų agentūra *Fitch Ratings* patvirtino anksčiau Lietuvai suteiktą A ilgalaikio skolinimosi reitingą ir paliko stabilią perspektyvą. Agentūros ekspertų sprendimą dėl Lietuvos reitingo lėmė patikima politinė kryptis, remiama narystės ES, ir tai, kad Lietuvos valdysenos rodikliai viršija A reitingą turinčių šalių valdysenos rodiklių reikšmių medianą. Lietuvos ekonomika yra maža ir atvira, tačiau atsparus eksporto sektorius ir nedidelis makroekonominis disbalansas padėjo sumažinti COVID-19 pandemijos poveikį šalies ekonomikai. Tarptautinė kredito reitingų agentūra *Fitch Ratings* Lietuvos kredito reitingus paskutinį kartą buvo pagerinusi 2020 metų sausį, kai ilgalaikio skolinimosi reitingas buvo pakeltas iš A– į A.

2022 metų sausį tarptautinė kredito reitingų agentūra *Standard & Poor's* patvirtino anksčiau Lietuvai suteiktą A+ ilgalaikio skolinimosi reitingą ir paliko stabilią perspektyvą. *Standard & Poor's* agentūros ekspertų vertinimu, Lietuvos ekonomika 2022–2025 metais ir

toliau augs dėl stiprios vidaus paklausos ir ES finansuojamų investicijų, o tai prisidėtų prie biudžeto išlaidų valdymo ir valdžios sektoriaus skolos išlaikymo dabartiniu, apie 43 procentų BVP, lygiu. Agentūra Lietuvos kredito reitingus paskutinį kartą buvo pagerinusi 2020 metų vasarį, kai ilgalaikio skolinimosi reitingas buvo iš A– pakeltas į A.

IV DALIS VIEŠŪJŲ FINANSŲ KOKYBĖ

1 SKYRIUS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMAS

Mokesčių administravimo gerinimo srityje bus siekiama geresnio mokestinių rizikų valdymo, mažinant šešėlinės ekonomikos pasireiškimą ir PVM atotrūkį, sudaryti sąlygas nacionaliniu mastu efektyviau užkardyti sąmoningai pasirinktą šešėlinę veiklą, skaitmeninti mokesčių administratorių veiklą, užkirsti kelią naujiems mokesčių vengimo būdams, kelti savanoriško mokesčių mokėjimo lygį, mažinti gyventojų toleranciją mokesčių nemokėjimui.

Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 1K-317 „Dėl Šešėlinę ekonomiką ir pridėtinės vertės mokesčio atotrūkį mažinančių veiksmų plano patvirtinimo“ patvirtintas veiksmų planas, kurį įgyvendinant bus siekiama sukurti tobulesnį skaitmenizuotą duomenų rinkimo ir analizės tinklą, skatinti savanoriškai mokėti mokesčius, užtikrinti geresnį mokesčių administravimą, užkardyti mokestinius pažeidimus rizikinguose sektoriuose, tobulinti mokestinių pažeidimų prevenciją ir ugdyti visuomenės sąmoningumą mokesčių mokėjimo srityje.

2021 metais priimtais Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo pakeitimais nustatyta pareiga etapais, pradedant nuo 2023 m. sausio 1 d., kasos aparatais užfiksuotus ūkinių operacijų duomenis nuolat teikti VMI elektroniniu būdu į Išmaniosios mokesčių administravimo informacinės sistemos (i.MAS) Išmaniųjų elektroninių kasos aparatų posistemį (i.EKA). Įstatymas sudarys sąlygas skaitmeninti atsiskaitymų už parduodamas prekes ir suteikiamas paslaugas duomenų administravimą ir sukurti naują į mokesčių vengimo prevenciją orientuotą nuolatinį mokesčių mokėtojų stebėsenos procesą, kartu plečiant mokesčių administratoriaus teikiamas elektronines paslaugas mokesčių mokėtojams, kad jie galėtų kuo paprasčiau apskaičiuoti ir sumokėti mokesčius.

2021 metais priimtais Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimais mokėjimo paslaugų teikėjams (kredito įstaigoms, elektroninių pinigų įstaigoms ir kitiems subjektams) nustatoma per juos vykdytų tarptautinių mokėjimo operacijų įrašų kaupimo, saugojimo ir šių įrašų duomenų pateikimo VMI prievolė. Įstatymas, kuris įsigalios 2024 m. sausio 1 d., sudarys sąlygas ES lygiu kovoti su sukčiavimu PVM elektroninės prekybos srityje.

2022 metais numatoma priimti sprendimus, numatančius, pradedant 2023 metais, duomenų iš skaitmeninių prekybos ir paslaugų teikimo platformų gavimą, kartu sudarant sąlygas tarptautinio bendradarbiavimo plėtrai.

Iki 2025 metų bus siekiama modernizuoti VMI ir Lietuvos muitinėje vykdomus duomenų gavimo, analizės ir sprendimų priėmimo procesus, panaudojant pažangius analitinius metodus bei technologijas, grįstas dirbtinio intelekto metodų taikymu, tobulinti mokesčių administratorių darbuotojų kompetencijas, užtikrinant kasdienių funkcijų atlikimą naudojant pažangius metodus, sudaryti sąlygas elektroninių dokumentų naudojimo versle plėtrai.

Nuosekliai didinant visuomenės sąmoningumą, numatoma kryptingai ugdyti vaikų ir jaunimo žinias apie mokesčių sistemą, kartu sudarant sąlygas praktikoje išmokti atsiskaityti negrynaisiais pinigais, stebėti išlaidas ir mokesčių mokėjimą.

2 SKYRIUS **BIUDŽETO SISTEMOS PERTVARKA**

Lietuvoje tęsiami biudžeto sistemos pertvarkos įgyvendinimo darbai, kuriais siekiama sukurti efektyviai veikiančią vidutinės trukmės biudžeto sudarymo ir programų valdymo sistemą, glaudžiai susietą su valstybės strateginio valdymo sistema.

2021 metais buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo nuostatai detalizuojanti Strateginio valdymo metodika, kuri įtvirtina valstybės strateginiams pokyčiams skirtų (pažangos) lėšų atskyrimą biudžete nuo įstaigų, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, vykdomos tęstinės veiklos lėšų. Nuo 2022 metų visi pokyčiai valstybėje planuojami ir įgyvendinami vadovaujantis NPP, kurio strateginiams tikslams ir pažangos uždaviniams įgyvendinti sudaromos 10 metų finansinės projekcijos iš visų valstybei prieinamų finansavimo šaltinių. NPP uždaviniams įgyvendinti įstaigos rengia nacionalines plėtros programas, planuoja pažangos priemones ir pažangos lėšas.

2022 metų biudžeto įstatyme valstybės biudžeto asignavimai patvirtinti pagal valstybės veiklos sritis ir joms priskirtas įstaigas, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai. Taip pat valstybės veiklos srityse 2022 metais nustatyti siekiami pagrindiniai NPP nustatyti pažangos uždaviniai, jų stebėsenos rodikliai ir siektinos šių rodiklių reikšmės. Valstybės veiklos sričių išskyrimas valstybės biudžete susieja biudžeto sudarymo ir strateginio valdymo procesus ir sudaro sąlygas sustiprinti biudžeto orientavimą į rezultatus.

Tęsiant biudžeto sistemos pertvarkos darbus, Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane²⁹ numatytas Vyriausybės strateginis

²⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/bef7d43286fe11eb998483d0ae31615c?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=98674a8c-8953-4d90-8c3a-93d9e4a41b6a>.

darbas „Į strateginius tikslus orientuotas valdžios sektoriaus finansų planavimas“, kurį įgyvendinant planuojama iki 2024 metų antrojo ketvirčio parengti vidutinės trukmės biudžeto sudarymo taisyklės, tęstinės veiklos lėšų skaičiavimo metodiką, sukurti tęstinės veiklos lėšų poreikio apskaičiavimo informacinių technologijų priemonę ir įgyvendinti valstybės biudžeto išlaidų peržiūras. Atlikus šiuos darbus, planuojama Seimui pateikti tvirtinti objektyviai ir pagrįstai suplanuotą vidutinės 2025–2027 metų trukmės valstybės biudžeto projektą. 2022 metais bus parengtos vidutinės trukmės biudžeto sudarymo ir valdymo taisyklės, pradėtos viešųjų išlaidų peržiūros, kurių rezultatus planuojama naudoti pasitarimų dėl 2024–2026 metų planuojamų asignavimų ir siekiamų rezultatų metu. Taip pat planuojama pradėti tęstinės veiklos lėšų apskaičiavimo metodinių rekomendacijų rengimo darbus.

3 SKYRIUS IŠLAIDŲ PERŽIŪRA

2022 metais atliekamos išlaidų peržiūros, siekiant peržiūrėti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos tęstinės veiklos lėšų planavimo praktikas, taikomas priemones ir metodus. Šiomis išlaidų peržiūromis siekiama dvejopų tikslų: tiek nustatyti galimai neefektyviai planuojamas tęstinės veiklos lėšas, tiek detaliam išanalizuoti ministerijų tęstinės veiklos lėšų planavimo specifiką ir taikomas lėšų apskaičiavimo metodikas bei priemones. Išlaidų peržiūros rezultatus planuojama pristatyti pasitarimuose dėl 2023–2025 metų planuojamų asignavimų ir siekiamų rezultatų ir juos naudoti tęsiant biudžeto sistemos pertvarkos darbus ir kuriant tęstinės veiklos lėšų apskaičiavimo metodines rekomendacijas bei informacinių technologijų priemonę.

4 SKYRIUS VNT VALDYMO PERTVARKA

2021 metų pradžioje centralizuotai valdomo VNT portfelis sudarė 1,2 mln. kvadratinį metrų, arba 12 procentų viso VNT. APVNT sudarė 55,5 procento, o skirtas parduoti nenaudojamas valstybės funkcijoms VNT sudarė 44,2 procento viso centralizuotai valdomo VNT. Nuo VNT pertvarkos pradžios 2017 metais iki 2021 metų centralizuotai valdomo VNT apimtis dvigubai išaugo. Centralizuotai valdomo APVNT apimties optimizavimas vykdomas vadovaujantis 2021–2030 metų centralizuotai valdomo APVNT atnaujinimo investicijų planu³⁰. Šiuo planu siekiama 2030 metais centralizuotai valdyti ne per didelį, kokybišką APVNT portfelį, kurio ne mažiau kaip 85 procentus sudarytų geros būklės APVNT, naudojamas valstybės įstaigų funkcijoms atlikti. Pagal APVNT atnaujinimo investicijų planą

³⁰APVNT atnaujinimo investicijų planas patvirtintas 2020 m. spalio 7 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-326 „Dėl 2021–2030 metų centralizuotai valdomo administracinės paskirties valstybės nekilnojamojo turto atnaujinimo investicijų plano patvirtinimo“.

2021–2023 metais daugiausia dėmesio bus skiriama energinio efektyvumo didinimo projektams, įgyvendinant Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programą³¹.

Siekdama įgyvendinti NPP uždavinį – efektyvaus valdymo priemonėmis optimizuoti valstybės turto apimtis, kad valstybė turėtų jo tiek, kiek reikia valstybės funkcijoms atlikti, 2021 m. birželio 21 d. Finansų ministerija pristatė nepriklausomų ekspertų parengtas rekomendacijas dėl VNT, naudojamo švietimo, mokslo ir sporto, sveikatos apsaugos, kultūros, socialinės apsaugos, vidaus reikalų ir teisingumo srityse. 2021 m. birželio 21 d. Vyriausybės pasitarimo protokoliniu sprendimu³² pritarta strateginiam VNT efektyvaus valdymo tikslui – optimizuoti švietimo ir sporto, sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos, kultūros, vidaus reikalų ir teisingumo srityse naudojamo VNT apimtis, šiose srityse įgyvendinant centralizuotą VNT valdymą, ir pavesta Finansų ministerijai, bendradarbiaujant su nurodytų sričių ministerijomis, nustatyti horizontaliuoju principu formuojamas priemones, reikalingas tų sričių VNT centralizuotam valdymui įgyvendinti, ir įtraukti jas į strateginio valdymo ir planavimo dokumentus – Finansų ministerijos rengiamą Tvarių valstybės finansų plėtros programą.

Efektyvus VNT valdymo buvo siekta perduodant centralizuotai valdyti nenaudojamą bet kokios paskirties VNT, taip pat bešeimininkį ir valstybės paveldėtą nekilnojamąjį turtą. Siekiant atsisakyti valstybės funkcijoms vykdyti nenaudojamo VNT, 2021 metais už viešuose aukcionuose parduotą VNT į valstybės biudžetą gauta daugiau nei 5 mln. eurų.

5 SKYRIUS FINANSINIO STABILUMO UŽTIKRINIMAS

Lietuvos banko vykdomos makroprudencinė politika ir bankų pertvarkymo funkcija prisideda prie Lietuvos finansinio stabilumo užtikrinimo. Išsami informacija apie makroprudencinę politiką ir bankų pertvarkymą pateikta Lietuvos banko 2021 metų ataskaitoje³³.

V DALIS ILGALAIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ TVARUMAS

Ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo stiprinimas yra ypač svarbus šiuo metu esant geopolitinei įtampai ir neapibrėžtumui. 2021 metais valdžios sektoriaus deficitas tesiekė 1 procentą BVP (nors buvo planuotas 7 procentų BVP deficitas), dėl to valdžios sektoriaus skola nedidėjo tiek, kiek buvo planuota, ir buvo gerokai mažesnė (44,3 procento BVP) negu

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimas Nr. 1328 „Dėl Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programos patvirtinimo“.

³² 2021 m. birželio 21 d. Vyriausybės pasitarimo protokolinis sprendimas (protokolas Nr. 34, 2 klausimas „Dėl valstybės nekilnojamojo turto, naudojamo švietimo ir sporto, sveikatos, socialinės apsaugos, kultūros, teisingumo ir vidaus reikalų srityse, efektyvaus valdymo gairių“).

³³ Lietuvos banko 2021 metų ataskaita, <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/metu-ataskaita-2021-m>.

60 procentų Maastrichto kriterijus skola. Jeigu, kaip numatyta Programoje, 2022 ir vėlesniais vidutinio laikotarpio metais valdžios sektoriaus deficitas palaipsniui mažės, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis išliks 43 procentų BVP lygio. Nėdėjančio skolos ir BVP santykio išlaikymas vidutiniu laikotarpiu, struktūrinių reformų, galinčių didinti ekonomikos potencialą, įgyvendinimas, nacionalinių ir ES lėšų efektyvus investavimas sustiprintų ilgalaikį valdžios sektoriaus finansų tvarumą.

SP2021 pateikta informacija apie EK tarnybų kartu su Visuomenės senėjimo darbo grupe atliktą ir 2021 metais paskelbtą valdžios sektoriaus ilgalaikių išlaidų kompleksinę projekciją Lietuvai³⁴ (toliau – ilgalaikė projekcija) (10 lentelė), kuri leidžia nustatyti demografinių pokyčių poveikį pensijų, sveikatos apsaugos ir švietimo sistemų tvarumui ilguoju laikotarpiu ir numatyti veiksmus jų stabilumui ateityje užtikrinti. Ilgalaikės projekcijos tikslas – nustatyti su demografiniais pokyčiais susijusius viešųjų finansų iššūkius.

Ilgalaikė projekcija Lietuvai ir kitoms ES valstybėms yra atnaujinama kas 2 metus. Atnaujintą projekciją EK turėtų paskelbti 2023 metais.

10 lentelė. Ilgalaikių valdžios sektoriaus išlaidų projekcijos

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas					
	2019 metai	2030 metai	2040 metai	2050 metai	2060 metai	2070 metai
Su amžiumi susijusios išlaidos:	15,3	16,5	17,2	17,3	17,5	16,9
pensijoms	7,1	7,9	8,4	8,2	8,1	7,5
socialinės apsaugos pensijoms	7,1	7,9	8,4	8,2	8,1	7,5
senatvės ir išankstinėms pensijoms	5,5	6,1	6,6	6,5	6,5	6,0
kitoms pensijoms (invalidumo, našlių ir našlaičių)	1,7	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5
profesinėms pensijoms (valdžios sektoriaus)	–	–	–	–	–	–
sveikatos apsaugai	4,2	4,4	4,6	4,8	4,8	4,7
ilgalaikėi sveikatos priežiūrai	1,0	1,2	1,4	1,6	1,7	1,8
švietimui	3,0	3,0	2,9	2,7	2,9	2,9
Darbo produktyvumo (per valandą) didėjimas	2,4	3,0	2,1	2,0	1,8	1,5
Potencialaus BVP didėjimas	3,8	1,4	1,0	0,7	0,8	1,1
Vyrų (20–64 metų) darbo jėgos aktyvumas	85,2	86,1	87,0	87,2	87,9	87,9
Moterų (20–64 metų) darbo jėgos aktyvumas	82,1	82,7	83,6	83,8	84,6	84,7
Darbo jėgos (20–64 metų) aktyvumas – iš viso	83,6	84,4	85,4	85,6	86,3	86,4
Nedarbo lygis (20–74 metų)	6,2	6,9	6,8	6,7	6,7	6,7
65 metų ir vyresnių gyventojų iš visų gyventojų (metų pradžioje)	19,8	25,1	29,6	31,6	33,5	32,9

Šaltinis – EK visuomenės senėjimo ataskaita 2021 (angl. *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019–2070)*), https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en.

Pastaba. Dėl apvalinimo išlaidų pensijoms, sveikatos apsaugai, ilgalaikėi sveikatos priežiūrai ir švietimui suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Su amžiumi susijusios išlaidos“.

³⁴ **Senėjimo ataskaita 2021** (angl. *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019–2070)*), https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en.

VI DALIS MAKROEKONOMINIŲ IR FISKALINIŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS, RIZIKOS IR JAUTRUMO ANALIZĖ

1 SKYRIUS PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS

Ekonominės raidos scenarijų rodiklių palyginimas

Lietuvos BVP projekcijos pakeistos atsižvelgiant į 2022 m. kovo 1 d. Lietuvos statistikos departamento paskelbtus faktinius 2021 metų duomenis, esamas ūkio raidos tendencijas, ekonominiam aktyvumui įtakos turinčius Vyriausybės sprendimus, numatytus 2022 metų biudžeto įstatyme, geopolitinės įtampos pokyčius ir neapibrėžtumą.

11 lentelė. BVP projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
Realaus BVP pokytis (procentais):					
SP2021 projekcija	2,6	3,2	3,2	3,2	–
Programoje pateikta projekcija	4,9	1,6	2,5	3,0	3,0
sumažėjimas (-) / padidėjimas (+)	2,3	-1,6	-0,7	-0,2	–

Šaltinis – Finansų ministerija.

Valdžios sektoriaus finansų ir skolos projekcijų palyginimas

2021 metų valdžios sektoriaus faktinis balansas yra geresnis, nei buvo planuota 2021 metų biudžeto įstatyme, projektuota SP2021 (2021 metų pavasarį) ir 2022 metų Lietuvos biudžeto įstatymo projekte (2021 metų rudenį). 2021 metų planinių, projektuotų ir faktinių duomenų skirtumus lėmė kintantis lėšų poreikis su COVID-19 susijusioms priemonėms, kai karantino sąlygos buvo griežtinamos, o palankesniais COVID-19 pandemijos laikotarpiais laisvinamos, taip pat per 2021 metus vis labiau gerėjanti šalies ekonominė situacija ir atitinkamai numatytas didesnis pajamų lygis. Faktiniai ekonominės raidos ir valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų pajamų surinkimo duomenys rodo žymiai geresnę, negu anksčiau tikėtasi, valdžios sektoriaus finansų padėtį.

SP2021 pateiktos 2022 metų valdžios sektoriaus balanso projekcijos parengtos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų, deficito mažėjimo laikotarpio atskaitos metais laikant 2021 metus, kuriais SP2021 rengimo metu buvo prognozuojamas didelis, 8,1 procento BVP, valdžios sektoriaus deficitas (12 lentelė).

12 lentelė. Programoje pateiktų valdžios sektoriaus balanso projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-):	B.9	BVP procentas				
SP2021		-8,1	-6,0	-4,0	-2,2	-
Programoje pateikta projekcija		-1,0	-4,9	-2,4	-1,3	-1,0
sumažėjimas (-) / padidėjimas (+)		7,1	1,1	1,6	1,0	-

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastaba. Programoje pateiktos projekcijos 2021 metų reikšmė yra faktinė.

Refinansavimo rizikos valdymo rezultatai, atnaujintos BVP, pajamų, išlaidų projekcijos lemia skolos lygio projekcijų skirtumus (12 lentelė).

13 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijų palyginimas su SP2021 pateiktomis projekcijomis

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
Valdžios sektoriaus skola:	BVP procentas				
SP2021	52,1	54,2	57,9	57,9	-
Programoje pateikta projekcija	44,3	43,3	43,7	42,6	42,5
sumažėjimas (-) / padidėjimas (+)	-7,8	-10,9	-14,2	-15,3	-

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastaba. Lentelės eilutėje „Programoje pateikta projekcija“ 2021 metų reikšmė yra faktinė.

Programoje pateiktų ir EK projekcijų skirtumus, tikėtina, lemia nesutampantis projekcijų rengimo laikas, sparčiai kintanti ir sunkiai prognozuojama ekonominė situacija, kuri 2021 metais buvo ypač veikiamą neigiamų COVID-19 pandemijos padarinių, o 2022 metais – padidėjusio neapibrėžtumo ir geopolitinės įtampos (14 lentelė).

14 lentelė. Finansų ministerijos ir EK projekcijų palyginimas

Rodiklio pavadinimas	Metai	BVP procentas		
		Finansų ministerija (Programos rodikliai)	EK prognozė	Finansų ministerijos projekcijos ir EK prognozės skirtumas absoliučiajais verte, procentiniais punktais
1. Valdžios sektoriaus balansas	2021	-1,0	-4,1	3,1
	2022	-4,9	-3,1	1,8
2. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas	2021	-1,2	-4,0	2,8
	2022	-4,7	-2,8	1,9
3. Valdžios sektoriaus skola	2021	44,3	45,3	1,0
	2022	43,3	44,1	0,8
4. BVP pokytis, procentais	2021	4,9	2,2	2,7
	2022	1,6	3,1	1,5
5. SVKI, procentais	2021	4,6	1,7	2,9
	2022	9,8	1,8	8,0

Šaltiniai: Finansų ministerija, EK.

Pastabos:

1. Finansų ministerijos duomenų stulpelyje pateiktos faktinės 2021 metų rodiklių reikšmės.
2. 1–3 eilutėse pateikta EK 2021 metų rudens prognozė, 4 ir 5 eilutėse – EK 2021 metų žiemos prognozė.

2 SKYRIUS JAUTRUMO ANALIZĖ

BVP jautrumo analizė

Geopolitinė įtampa Europoje itin padidino neapibrėžtumą. Nors ES prekybiniai ryšiai su Rusija nėra itin intensyvūs, stipri dalies ES valstybių energetinė priklausomybė nuo Rusijos išteklių sudaro prielaidas dideliame neigiamam poveikiui ES ekonomikai, jei energijos žaliavų importas iš Rusijos staiga ir stipriai sumažėtų ar nutrūktų, nespėjus rasti priimtinių tiekimo alternatyvų. Tarptautinės institucijos (EK, Europos Centrinis Bankas) įvertino, kad stipriai sumažėjus ar nutrūkus ES energijos žaliavų importui iš Rusijos energijos kainų šuolis stipriai padidintų infliaciją ir sulėtintų ES valstybių bloko ekonomikos augimą. Lietuva yra maža ir atvira ekonomika, kurios eksportas sudaro daugiau nei tris ketvirčius BVP (2021 metais sudarė 80,4 procento BVP). ES yra pagrindinė Lietuvos prekybos partnerė, jos ekonominė padėtis ir ateities perspektyvos daro didelę įtaką Lietuvos ūkio raidai, todėl galimas neigiamas poveikis ES ekonomikai Lietuvos ekonomiką pasiektų per prekybos kanalus, bendras žaliavų ir prekių rinkas.

Siekiant įvertinti galimo ES aukštesnės infliacijos ir lėtesnio ekonomikos augimo poveikį Lietuvos ekonomikai buvo sudaryti du alternatyvūs hipotetiniai scenarijai. Pirmuoju atveju buvo daroma prielaida, kad 2022 metais ES infliacijos tempas bus 1 procentiniu punktu spartesnis, o BVP augimas 1 procentiniu punktu lėtesnis nei ekonominės raidos scenarijaus prielaida (1 hipotetinis scenarijus). Antruoju atveju buvo daroma prielaida, kad ES infliacijos tempas bus 3 procentiniais punktais spartesnis, o BVP augimas 3 procentiniais punktais lėtesnis nei ekonominės raidos scenarijaus prielaida (2 hipotetinis scenarijus). Techninių skaičiavimų, atliktų remiantis daugiamečiais statistiniais sąryšiais tarp Lietuvos ir ES ekonomikos augimo ir infliacijos tempų, rezultatai rodo, kad pagal 1 hipotetinį scenarijų 2022 metais Lietuvos realus BVP augtų 0,3 procento, infliacija sudarytų 11,9 procento, pagal 2 hipotetinį scenarijų Lietuvos ekonomikos pokytis sudarytų –2,5 procento, infliacija – 16 procento.

15 lentelė. Alternatyvūs BVP ir SVKI scenarijai

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai
ERS		
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	4,9	1,6
SVKI (vidutinis metinis), pokytis procentais	4,6	9,8
1 hipotetinis scenarijus		
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	4,9	0,3
SVKI (vidutinis metinis), pokytis procentais	4,6	11,9
2 hipotetinis scenarijus		
BVP palyginamosiomis kainomis pokytis, procentais	4,9	–2,5
SVKI (vidutinis metinis), pokytis procentais	4,6	16,0

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas.

Pajamų ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų jautrumo analizė

Vidutiniu laikotarpiu rinkoje 1 procentiniu punktu padidėjus kintamosioms ir fiksuotosioms palūkanų normoms, mokėtinos už centrinės valdžios prisiimtus naujus įsipareigojimus palūkanos 2023–2025 metais padidėtų atitinkamai 54 mln. eurų, 98 mln. eurų, ir 138 mln. eurų, tai yra vidutiniškai po 11 bazinių punktų BVP per metus (16 lentelė).

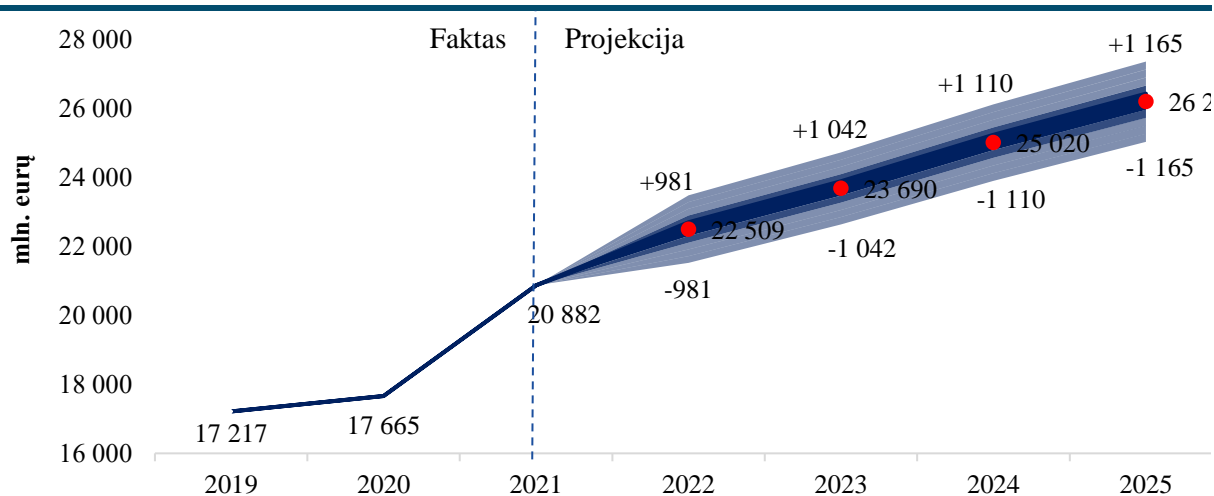
16 lentelė. Valdžios sektoriaus balanso ir centrinės valdžios mokėtinų palūkanų pokytis

Rodiklio pavadinimas	2023 metai	2024 metai	2025 metai
Mokėtinų centrinės valdžios palūkanų pokytis, 1 procentiniu punktu padidėjus (sumažėjus) kintamosioms ir fiksuotosioms palūkanų normoms, mln. eurų	54 (-54)	98 (-98)	138 (-138)
Valdžios sektoriaus balanso pokytis, atitinkamai padidėjus (sumažėjus) mokėtinoms centrinės valdžios palūkanoms, procentais BVP	-0,1 (0,1)	-0,1 (0,1)	-0,2 (0,2)

Šaltinis – Finansų ministerija.

Remiantis valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių ir nominalaus BVP sąryšiu, atlikus statinę jautrumo analizę, nustatyta, kad nominalaus BVP pasikeitimas 1 procentu gali keisti Progamoje pateiktą pajamų projekciją nuo 196 mln. eurų 2022 metais iki 233 mln. eurų 2025 metais (17 paveikslas).

1 paveikslas. Valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995) jautrumo analizė

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. Projektuojamų pajamų iš mokesčių (raudoni taškai) jautrumo analizė atliekama darant prielaidą, kad nominalus BVP, palyginti su ERS projektuojamu rodikliu, didėja arba mažėja 1 procentu (tamsiai mėlynas ruožas), 2 procentais (mėlynas ruožas) ir 5 procentais (šviesiai mėlynas ruožas).

3 SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMAS

ERS pasitvirtinimo rizika

Dėl geopolitinės įtampos padidėjęs neapibrėžtumas, padidėjusi ilgalaikės infliacijos rizika, įtampa finansų rinkose ir neužtikrintumas dėl globalios ekonomikos augimo – esminiai neigiamos rizikos veiksniai, dėl kurių ERS numatytų pagrindinių rodiklių įverčiai gali keistis. Nors COVID-19 pandemijos įtaka ekonomikos raidai pastaruoju metu gerokai susilpnėjo, naujų viruso atmainų keliama iššūkiu taip pat išlieka vienas esminių neigiamos rizikos veiksnių.

Neapibrėžtumas dėl daugiau nei 2 metus trunkančios COVID-19 pandemijos ir geopolitinės įtampos sukeltų ekonominių ir socialinių pasekmių masto kelia papildomų neigiamų rizikų dėl ERS scenarijaus realizavimosi. Gyventojų pajamų pokyčių netolygumas, nevienoda atskirų ūkio sektorių atsigavimo sparta gali tapti ilgalaikiais reiškiniiais ir stabdyti ekonomikos plėtrą.

Pasikeitus techninėms prielaidoms infliacijos raidos perspektyvos keistųsi. Jei šiuo metu neslopstantis globalus energijos ir kitų žaliavų bei prekių kainų augimas ir tiekimo sutrikimai užsitęs, vidutiniu laikotarpiu infliacija gali būti didesnė, nei numatyta ERS. Užsitęsusi aukšta infliacija galėtų sukelti makroekonominį disbalansą kainų, darbo rinkos, nekilnojamojo turto sektoriuose ir imti riboti ekonomikos plėtrą.

Infliacijos raidai poveikį taip pat galėtų turėti priimti nauji sprendimai, susiję administruojamų kainų pakeitimais, monetarinės ir fiskalinės politikos priemonių pokyčiais. ERS rengimo metu taip pat nebuvo žinomas elektros rinkos liberalizavimo poveikis vidutinei elektros kainai. Užsitęsus energijos žaliavų kainų augimui didesnė įmonių sąnaudų dalis gali būti perkeliama į mažmenines prekių kainas ir padidinti infliacijos tempą. Jei spartus darbo užmokesčio augimo tempas vidutiniu laikotarpiu užsitęs, dalis prekių ir paslaugų gamybos sąnaudų, susijusių su padidėjusiu darbo užmokesčiu, gali būti didesne apimtimi perkeliama į galutines produkcijos kainas ir turėti didesnę poveikį infliacijos tempui vidutiniu laikotarpiu.

Į Lietuvą gali atvykti didelis skaičius Ukrainos žmonių, besitraukiančių nuo Rusijos karinių veiksnių Ukrainoje. Jei reikšminga jų dalis vidutiniu laikotarpiu būtų integruota į Lietuvos darbo rinką, tai turėtų dvejopą poveikį darbo rinkai. Padidėjęs darbuotojų skaičius padidintų ekonomikos augimo potencialą, bet taip pat galėtų padidinti darbo neturinčių ir ieškančių asmenų skaičių, prislopinti darbo užmokesčio augimo tempą.

Efektyvesnis ES struktūrinių fondų ir kitų lėšų panaudojimas vidutiniu laikotarpiu gali padidinti Lietuvos BVP daugiau, nei numatyta ERS. Didesnis, precedento neturinčio ES ekonomikos gaivinimo priemonių taikymo kitose ES valstybėse – Lietuvos užsienio prekybos partnerėse – poveikis ir jo sukeliamas efektas Lietuvos ekonomikai vidutiniu laikotarpiu taip pat gali paskatinti Lietuvos ūkio augimą labiau, nei numatyta ERS.

Fiskalinės rizikos

Artimuoju laikotarpiu esminė rizika valdžios sektoriaus finansams bus susijusi su geopolitinės padėties pokyčiais. 2022 metais jau padidinta, palyginti su 2022 metų biudžeto įstatymu, lėšų suma, skirta krašto gynybai finansuoti. 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projekte numatomos lėšos priemonėms, susijusioms su pagalba Ukrainos žmonėms, besitraukiantiems nuo Rusijos karo veiksmų Ukrainoje. Rusijai pradėjus karinius veiksmus Ukrainoje, ES ir pasaulio valstybės taiko sankcijas Rusijai, Baltarusijai. Dėl geopolitinės įtampos ir dėl taikomų sankcijų keičiasi pasaulio, ES ir Lietuvos ekonomikos raidos tendencijos (daugiau informacijos apie rizikas, susijusias su Lietuvos ekonomikos raida, pateikta Programos šio skyriaus trečiojo skirsnio poskirsnyje „ERS pasitvirtinimo rizika“), tarp šių tendencijų ir sparčiai didėjančios kainos. Ypač smarkiai didėjant infliacijai, Vyriausybė siūlo priemonių, skirtų socialiai pažeidžiamiausioms Lietuvos gyventojų grupėms ir verslui paremti. Jeigu geopolitinė įtampa augtų, ekonominė padėtis prastėtų, kainos, ypač energijos išteklių, dar smarkiau didėtų, išsipildytų kitos rizikos (17 lentelė), gali prireikti daugiau ar didesnės apimties, negu numatoma 2022 metų biudžeto įstatymo pakeitimo projekte ir Programoje, išlaidų ir (arba) pajamų politikos priemonių ir (arba) tai turėtų paveikti valdžios sektoriaus finansams.

17 lentelė. Valdžios sektoriaus finansus galinčios paveikti rizikos ir kitos rizikos

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Fiskalinės rizikos			
Geopolitinė įtampa, sukelta Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje	Didėjant besitraukiančių nuo Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje žmonių skaičiui, dėl geopolitinės įtampos Europoje itin padidėjus energijos žaliavų kainoms ir atitinkama, infliacijai, prastėjant verslo ir (arba) viešojo sektoriaus įmonių veikos rezultatams, gali tekti imtis papildomų išlaidų ir (arba) pajamų politikos priemonių	aukštas	aukštas
COVID-19 pandemija	Naujų COVID-19 mutacijų atsiradimas gali lemti didesnę susirgimų skaičių, todėl gali didėti valdžios sektoriaus išlaidos dėl su COVID-19 susijusių priemonių taikymo	vidutinis	vidutinis
Valstybės valdomų įmonių veiklos pokyčiai	Veiklos rezultatų gerėjimas arba blogėjimas gali didinti arba mažinti į valstybės biudžetą sumokamų dividendų sumas	vidutinis	vidutinis
Indėlių ir investicijų draudimas	Įvykus kredito įstaigų bankrotui didėtų centrinės valdžios išlaidos dėl įsipareigojimų indėlininkams vykdymo	žemas	žemas
Krašto apsaugos išlaidų duomenų statistinės korekcijos didelė kaita	Karinės įrangos, ginklų ir atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), reikšmingi skirtumai gali didinti arba mažinti valdžios sektoriaus išlaidas	aukštas	aukštas
Politinis ciklas	Prieš rinkimus ir rinkimų metais patiriamas didesnis spaudimas prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus, nenumatant tvarių papildomų finansavimo šaltinių tiems įsipareigojimams vykdyti, gali didinti išlaidas	aukštas	aukštas

Rizika	Rizikos šaltinis	Rizikos laipsnis	Rizikos pasireiškimo tikėtinumumas
Pasaulio finansų rinkų sąlygų pokyčiai	Pokyčiai pasaulio finansų rinkose gali didinti Vyriausybės skolinimosi sąnaudas	vidutinis	vidutinis
Stichinės nelaimės	Liūtys, gaisrai, epidemijos gali didinti valdžios sektoriaus išlaidas	vidutinis	vidutinis
Su klimato kaita ir jos valdymu susijusios rizikos	Visų su klimato kaita susijusių susitarimų įgyvendinimo kaštai darys spaudimą valdžios sektoriaus finansams, tačiau tikroji rizika yra prisiimtų susitarimų nesilaikymas, nes realus klimato kaitos poveikis visuomenei, pramonei ir ekonomikai lemtų dar didesnį neigiamą poveikį	aukštas	vidutinis
Demografiniai pokyčiai	Besikeičianti visuomenės amžiaus struktūra, geresnis arba blogesnis, nei laukta, migracijos balansas valdžios sektoriaus balansą gali paveikti tiek teigiamai, tiek neigiamai	vidutinis	vidutinis
Kitos rizikos			
Rizika Lietuvos finansų sistemos stabilumui	<p>Finansinį stabilumą stipriausiai paveikti galėtų Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje galimas poveikis Lietuvos finansų sistemai.</p> <p>Rekordinis aktyvumas būsto rinkoje 2021 metais lėmė paklausos atotrūkį nuo pasiūlos ir itin spartų kainų augimą, o rinkai perkaitus ir įvykus kainų korekcijai, tai turėtų neigiamų pasekmių namų ūkiams, nekilnojamojo turto vystytojams ir kredito įstaigoms.</p> <p>Didelė infliacija ir trumpuoju ar vidutiniu laikotarpiu galinčios didėti palūkanų normos gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį paskolų turinčių gyventojų ir įmonių finansinei padėčiai bei skolos administravimo galimybėms, kredito ir ekonomikos augimo perspektyvoms bei finansiniam stabilumui Lietuvoje.</p> <p>Išsami informacija apie rizikas finansų sistemai bus pateikta 2022 metų finansinio stabilumo apžvalgoje³⁵.</p>		

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos bankas.

Kiekybiškai įvertinti 17 lentelėje nurodytų rizikų poveikį valdžios sektoriaus finansams šiuo metu nėra galimybės, o rizikų pasitvirtinimo tikėtinumumas vidutiniu laikotarpiu svyruoja nuo žemo iki aukšto. Todėl valdžios sektoriui priskiriamus biudžetus reikėtų planuoti atsargiai, kad pasitvirtinus rizikoms neigiamas poveikis valdžios sektoriaus finansams nepažeistų ilgalaikio valdžios sektoriaus finansų tvarumo.

Valstybės garantijos

Valstybės garantuojamų paskolų portfelis, naujausiais 2022 m. vasario 28 d. duomenimis, sudarė 1,1 procento BVP. Iš jų su COVID-19 susijusios valstybės garantijų priemonės sudarė 0,4 procento BVP. Atsižvelgiant į 2022 metais numatomas teikti garantijas už garantijų institucijų prisiimtus skolinius išsipareigojimus, dėl studentams teikiamų paskolų, dėl paskolų, teikiamų valstybės investicijų projektams finansuoti ir (arba) naudojamų Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytų įmonių apyvartinėms lėšoms papildyti, dėl paskolų ir ne nuosavybės vertybinių popierių, naudojamų ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams

³⁵ 2022 metų finansinio stabilumo apžvalga, <https://www.lb.lt/lt/lfsb-finansinio-stabilumo-apzvalga>.

įgyvendinti ir verslo finansiniam likvidumui didinti, prognozuojama, kad valstybės garantuota skola gali padidėti ir 2022 metų pabaigoje sudaryti iki 2,3 procento BVP. Programos 18 ir 27 lentelėse pateiktos didžiausios galimos 2022 metais suteikti garantijų priemonių sumos ir faktiškai iki 2022 m. vasario 28 d. suteiktų garantinių įsipareigojimų duomenys.

18 lentelė. Valstybės garantijos 2022 metais

Garantijų priemonė	Didžiausia galima suteikti 2022 metais garantijų suma		Suteikta garantijų, 2022 m. vasario 28 d. duomenimis	
	mln. eurų	BVP procentas	mln. eurų	BVP procentas
Valstybės garantijos, susijusios su COVID-19	550	0,9	218	0,4
Valstybės garantijos, nesusijusios su COVID-19	641	1,1	442	0,7
Iš viso:	1 355	2,3	660	1,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

VII DALIS VALSTYBĖS FINANSŲ DUOMENYS

19 lentelė. Valdžios sektoriaus rodikliai 2021–2025 metais

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2021 metai		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
		mln. eurų	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-) (B.9) pagal subsektorius							
1. Valdžios sektorius	S.13	-554,6	-1,0	-4,9	-2,4	-1,3	-1,0
2. Centrinė valdžia	S.1311	-1 530,9	-2,8	-5,7	-2,9	-1,7	-1,3
3. Krašto valdžia	S.1312	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
4. Vietos valdžia	S.1313	174,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Socialinės apsaugos fondai	S.1314	802,0	1,4	0,7	0,5	0,4	0,3
Valdžios sektorius (S13)							
6. Visos pajamos	TR	20 881,8	37,7	37,4	37,3	37,5	37,4
7. Visos išlaidos	TE	21 436,4	38,7	42,3	39,7	38,7	38,4
8. Grynasis skolinimas / skolinimasis	B.9	-554,6	-1,0	-4,9	-2,4	-1,3	-1,0
9. Palūkanų mokėjimas	D.41	246,7	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
10. Pirminis balansas		-307,9	-0,6	-4,7	-2,2	-1,0	-0,7
11. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės		-7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pajamų straipsniai							
12. Pajamos iš mokesčių (12 = 12a + 12b + 12c)		12 253,3	22,1	22,0	22,2	22,6	22,7
12a. Pajamos iš netiesioginių mokesčių	D.2	6 773,4	12,2	11,8	12,1	12,2	12,1
12b. Pajamos iš tiesioginių mokesčių	D.5	5 477,3	9,9	10,2	10,1	10,4	10,6
12c. Turto mokesčiai	D.91	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socialinio draudimo įmokos	D.61	5 932,9	10,7	10,6	10,6	10,6	10,5

Rodiklio pavadinimas	ESS kodas	2021 metai		2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
		mln. eurų	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas	BVP procentas
14. Pajamos iš turto	D.4	211,8	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
15. Kitos pajamos		2 483,8	4,5	4,4	4,2	4,0	3,9
16 = 6. Visos pajamos	TR	20 881,8	37,7	37,4	37,3	37,5	37,4
Pajamos iš mokesčių ir įmokų (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995)		18 204,8	32,9	32,6	32,8	33,2	33,2
Išlaidų straipsniai							
17. Atlygis darbuotojams + tarpinis vartojimas	D.1 + P.2	8 631,3	15,6	16,7	16,8	16,3	16,2
17a. Atlygis darbuotojams	D.1	6 018,0	10,9	11,6	11,6	11,6	11,5
17b. Tarpinis vartojimas	P.2	2 613,3	4,7	5,1	5,1	4,8	4,8
18. Socialinės išmokos (18 = 18a + 18b)	D.6M	8 485,1	15,3	16,4	16,3	16,2	16,2
iš kurių nedarbo išmokos	D.6M	285,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
18a. Socialiniai pervedimai natūra	D.632	1 171,9	2,1	2,0	2,1	2,1	2,2
18b. Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra	D.62	7 313,2	13,2	14,4	14,3	14,0	13,9
19 = 9. Palūkanų mokėjimas	D.41	246,7	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
20. Subsidijos	D.3	886,4	1,6	1,9	0,4	0,3	0,3
21. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51G	1 754,4	3,2	3,8	3,3	3,3	3,3
22. Kapitalo pervedimai	D.9	243,6	0,4	0,8	0,4	0,4	0,4
23. Kitos išlaidos		1 188,9	2,1	2,4	2,3	1,9	1,7
24 = 7. Visos išlaidos	OTE1	21 436,4	38,7	42,3	39,7	38,7	38,4

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

Pastaba. Dėl apvalinimo pajamų ir išlaidų eilučių suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Visos pajamos“ ir „Visos išlaidos“.

20 lentelė. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
	BVP procentas				
1. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas	-1,2	-4,7	-2,0	-1,0	-1,0
2. Pirminio struktūrinio valdžios sektoriaus balanso pokytis	5,6	-3,6	2,6	1,1	0,0
3. Su COVID-19 susijusių priemonių pajamų ir išlaidų poveikis	1,9	0,5	-	-	-
4. Kitų vienkartinio pobūdžio priemonių poveikis	0,0	1,1	-	-	-
5. Struktūrinis valdžios sektoriaus balansas, įvertinus su COVID-19 susijusių priemonių ir kitų vienkartinio pobūdžio priemonių poveikį	0,8	-3,0	-	-	-

Rodiklio pavadinimas	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
	BVP procentas				
6. Pirminio struktūrinio valdžios sektoriaus balanso, įvertinus su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinio pobūdžio priemonių poveikį, pokytis	1,5	-3,9	0,9	-	-

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastabos: 1. Kai kuriais metais dėl apvalinimo eilučių suma gali nesutapti su apskaičiuotų BVP procento rodiklių reikšmėmis. 2. 4 eilutėje nurodytos sumos atitinka vienkartinio pobūdžio priemones, susijusias su migrantų per Lietuvos–Baltarusijos sieną rizikos valdymu, pagalbos besitraukiantiems nuo Rusijos karinių veiksmų Ukrainoje žmonėms teikimu, Lietuvos saugumo ir gynybos stiprinimu, pagalbos Lietuvos žmonėms ir verslui teikimu kylant kainoms.

21 lentelė. Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal nesikeičiančios politikos scenarijų

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2021 metais, mln. eurų	BVP procentas				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Visos pajamos, remiantis prielaida, kad politika nesikeis	20 881,8	37,3	37,1	37,0	37,4	37,4
2. Visos išlaidos, remiantis prielaida, kad politika nesikeis	21 436,4	34,7	37,4	39,3	38,7	34,7

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija.

22 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas				
	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Valdžios sektoriaus statistinė skola, įskaitant lėšas, kaupiamas refinansavimo rizikai valdyti	44,3	43,3	43,7	42,6	42,5
1.a. Valdžios sektoriaus skola metų pabaigoje, neatsižvelgiant į lėšas, kaupiamas refinansavimo rizikai valdyti	42,2	43,3	42,8	42,6	42,5
2.a. Valdžios sektoriaus skolos pokytis	-2,3	-1,0	0,4	-1,1	-0,1
Valdžios sektoriaus skolą lemiantys veiksniai					
3. Pirminis balansas	-0,6	-4,7	-2,2	-1,0	-0,7
4. Palūkanos	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
5. Skolos pokyčio tikslinimas	1,7	-2,4	0,3	-0,2	1,0
iš jo:					
skirtumas tarp srautų ir įsipareigojimų	-	-	-	-	-
finansinio turto grynasis kaupimas, iš jo privatizavimo pajamos	-	-	-	-	-
numanoma valstybės skolos palūkanų norma, procentais	1,1	0,7	0,4	0,6	0,7
kiti svarbūs veiksniai, lemiantys valdžios sektoriaus skolą	-	-	-	-	-
6. Likvidus finansinis turtas	-	-	-	-	-
7. Grynoji skola (7 = 1 – 6)	-	-	-	-	-
8. Skolos amortizavimas nuo praėjusių metų pabaigos	-	-	-	-	-

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas				
	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
9. Skolos procentinė dalis, denominuota užsienio valiuta	–	–	–	–	–
10. Vidutinis skolos terminas	–	–	–	–	–

Šaltiniai: Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas.

23 lentelė. Išlaidos, į kurias atsižvelgiama, vertinant valdžios sektoriaus išlaidų atitiktį SAP išlaidų augimo ribojimo taisyklei

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė 2021 metais, mln. eurų	BVP procentas				
		2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai
1. Išlaidos ES programoms įgyvendinti, visiškai atitinkančios ES fondų pajamas	676,1	1,2	1,5	1,5	1,4	1,4
2. Ciklinės nedarbo išmokų išlaidos	27,3	0,05	0,08	0,06	0,05	0,02
3. Diskrecinių pajamų priemonių efektas	224,3	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0
4. Įstatymų numatytas pajamų padidėjimas	0	0	0	0	0	0

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija

24 lentelė. EGADP subsidijų poveikis valdžios sektoriaus finansų projekcijoms, proc. BVP

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas							
	ESS kodas	2020 metai	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
EGADP subsidijos (pajamos)								
EGADP subsidijos, įtrauktos į pajamų projekciją		–	–	196,5	498,4	585,9	496,0	447,3
EGADP subsidijų pajamos (pinigų srautų principu)		–	289,1	565,1	572,0	318,5	191,8	287,7
Išlaidos EGADP plano priemonėms įgyvendinti								
Atlygis darbuotojams	D.1	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Tarpinis vartojimas	P.2	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Socialinės išmokos	D.62+D.632	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Palūkanų mokėjimas	D.41	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Subsidijos	D.3	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Einamieji pervedimai	D.7	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
EINAMOSIOS IŠLAIDOS, IŠ VISO		–	–	57,5	204,1	264,1	240,7	229,9
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	P.51g	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
Kapitalo pervedimai	D.9	–	–	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
KAPITALO IŠLAIDOS, IŠ VISO		–	–	139,1	294,3	321,9	255,3	217,4

Rodiklio pavadinimas	BVP procentas							
	ESS kodas	2020 metai	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	2025 metai	2026 metai
Kitos sąnaudos, finansuojamos EGADP subsidijomis								
Pajamų iš mokesčių sumažėjimas		–	–	–	–	–	–	–
Kitos sąnaudos, turinčios įtakos pajamoms		–	–	–	–	–	–	–
Finansiniai pervedimai		–	–	–	–	–	–	–

Šaltinis – Finansų ministerija.

25 lentelė. Diskrecinės išlaidų priemonės

Diskrecinių išlaidų priemonių grupė	Trumpa- laikės (T) / Ilgalai- kės (I)	2021 metai		2022 metai		2023 metai		2024 metai	
		mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.
1. COVID-19	T	1 295,4	2,3	323,4	0,5				
2. Pagalba nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms (maisto paketai ir kortelės, ukrainiečių vaikų švietimas, piniginės išmokos ir kompensacijos, sveikatos priežiūros paslaugos, kita)	T			383,7	0,6				
3. Fizinio barjero ir saugos sistemų įrengimas Lietuvos–Baltarusijos pasienyje	T	17,3	0,0	162,0	0,3				
4. Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymas	T			103,0	0,2				
5. Smarkaus kainų kilimo pasekmių švelninimas (dujų ir elektros kainų padidėjimo kompensavimas gyventojams ir parama verslui išaugus energijos prekių kainoms)	T			690,3	1,1				
6. Smarkaus kainų kilimo pasekmių švelninimas (pensijų, šalpos išmokų, valstybės remiamų pajamų padidinimas, kitos socialinės išmokos)	I			155,6	0,3	111,1	0,2		
7. 2022 metų biudžeto įstatyme numatytos kitos išlaidų priemonės	T	21,6	0,0	189,3	0,3	10,0	0,0		
8. 2022 metų biudžeto įstatyme numatytos kitos išlaidų priemonės	I	828,0	1,5	975,4	1,6	91,7	0,1	38,6	0,1
9. Iš viso diskrecinių išlaidų priemonių		2 162,4	3,9	2 982,7	5,0	212,8	0,3	38,6	0,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastabos:

1. Sumos reiškia priemonės kainą (ne išlaidų lygio pokytį) tais metais.

2. Dėl apvalinimo eilučių suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Iš viso diskrecinių išlaidų priemonių“.
3. 2025 metais diskrecinių išlaidų priemonių Programos rengimo metu nebuvo numatyta.
4. Kitas išlaidų priemones (8 eilutė) 2021 metais sudaro pedagogų, medikų darbo užmokesčio, išmokos vaikams didinimas, socialinių išmokų bazinių dydžių, įmokos už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis, valstybinio socialinio draudimo pensijų indeksavimas, papildomas bazinės pensijos indeksavimas.
4. Kitas išlaidų priemones (7 eilutė) 2022 metais sudaro NATO priimančiosios šalies paramos teikimas, ES lėšomis bendrai finansuojamų infrastruktūros projektų įgyvendinimas.
5. Kitas išlaidų priemones (8 eilutė) 2022 metais sudaro biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos bazinio dydžio, pedagogų, dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų švietimo sistemos darbuotojų darbo užmokesčio didinimas; šalpos išmokų ir tikslinių kompensacijų didinimas; įmokos už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis, vienišo asmens pensijos išmokos, valstybinio socialinio draudimo pensijų indeksavimas, papildomas individualios pensijos dalies indeksavimas, krašto gynybos finansavimo didinimas.
6. Kitas išlaidų priemones (8 eilutė) 2023 metais sudaro įmokos už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis, papildomas individualios pensijų dalies indeksavimas.

26 lentelė. Diskrecinės pajamų priemonės

Diskrecinės pajamų priemonės	Trumpalaikės (T) / Ilgalaikės (I)	2021 metai		2022 metai		2023 metai		2024 metai		2025 metai	
		mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.	mln. eurų	BVP proc.
COVID-19	T	247,4	0,4	122,2	0,2	51,5	0,1	-1,0	0,0	-1,0	0,0
Smarkaus kainų kilimo pasekmių švelninimas (PVM kompensavimas)	T			-23,3	0,0	23,3	0,0				
Smarkaus kainų kilimo pasekmių švelninimas (NPD didinimas)	I			-64,9	-0,1	-38,1	-0,1				
2022 metų biudžeto įstatyme numatytos kitos priemonės	T	-30,0	-0,1	30,0	0,0						
2022 metų biudžeto įstatyme numatytos kitos priemonės	I	6,9	0,0	123,7	0,2	101,1	0,2	58,0	0,1		
Iš viso diskrecinių pajamų priemonių		224,3	0,4	187,7	0,3	137,8	0,2	57	0,1	-1,0	0,0

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastabos:

1. Sumos lentelėje rodo pajamų lygio pokytį, palyginti su pajamų lygiu, jeigu diskrecinis sprendimas nebūtų priimtas.
2. Dėl apvalinimo eilučių suma gali nesutapti su lentelės duomenimis „Iš viso diskrecinių pajamų priemonių“.

27 lentelė. Valstybės garantijos 2022 metais

Garantijų priemonė	Garantijų priemonės taikymo pradžios data	Didžiausia galima 2022 m. garantijų suma (mln. eurų / proc. BVP)	Suteikta garantijų, 2022 m. vasario 28 d. duomenimis (mln. eurų / proc. BVP)		
Valstybės garantijų priemonės, susijusios su COVID-19 priemonėmis					
Kelionių organizatorių garantijos	2020 m. liepa	15	0,02	3,1	0,01
Portfelinės garantijos, administruojamos INVEGA	2020 m. birželis	92	0,15	70,2	0,12
Individualios garantijos, administruojamos ŽŪPGF	2020 m. birželis	14,7	0,02	10,8	0,02

Garantijų priemonė	Garantijų priemonės taikymo pradžios data	Didžiausia galima 2022 m. garantijų suma (mln. eurų / proc. BVP)		Suteikta garantijų, 2022 m. vasario 28 d. duomenimis (mln. eurų / proc. BVP)	
Valstybės garantijos dėl paskolų ir ne nuosavybės vertybinių popierių, naudojamų ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams įgyvendinti ir verslo finansiniam likvidumui didinti	2020 m. kovas	300	0,50	50	0,08
Valstybės garantijos dėl Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE) sukūrimo	2020 m. rugsėjis	84	0,14	84,0	0,14
Valstybės garantijos dėl Europos investicijų banko, įsteigto Europos garantijų fondo, skirto atsakui į COVID-19 pandemiją	2020 m. liepa	44	0,07	0,0	0,0
Iš viso valstybės garantijų, susijusių su COVID-19 priemonėmis		549,6	0,9	218,0	0,4
Valstybės garantijų priemonės, nesusijusios su COVID-19 priemonėmis					
Valstybės garantijos už INVEGA priimtus įsipareigojimus pagal garantijas	–	150,2	0,25	133,5	0,22
Valstybės garantijos už ŽŪPGF priimtus įsipareigojimus pagal garantijas	–	180	0,30	103,0	0,17
Valstybės garantijos dėl paskolų, teikiamų valstybės investicijų projektams finansuoti ir (arba) naudojamų Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių apyvartinėms lėšoms papildyti	–	195,0	0,32	120,4	0,20
Valstybės garantijos dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme nurodytų valstybės remiamų paskolų.	–	113,0	0,22	82,8	0,14
Valstybės garantijos dėl Europos investicijų banko paskolų	–	2,9	0,00	1,9	0,00
Iš viso valstybės garantijų, nesusijusių su COVID-19 priemonėmis		641,1	1,1	441,7	0,7
Iš viso valstybės garantijų		1 355,1	2,3	659,8	1,1

Šaltinis – Finansų ministerija.

Pastaba. INVEGA – UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, ŽŪPGF – Žemės ūkio paskolų garantijų fondas.

VIII DALIS INSTITUCINĖ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ SĄRANGA

Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas bus rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo planu³⁶.

Informacija apie nacionaliniais ir ES teisės aktais nustatytas fiskalinės drausmės taisykles ir teisės aktus, kuriais vadovaujantis planuojami vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansai, pateikta Lietuvos stabilumo 2019 metų programoje.

Informacija apie žaliojo biudžeto sistemos kūrimą Lietuvoje pateikta SP2021.

Informacija apie institucinius biudžeto sistemos pokyčius, kuriais siekiama efektyvinti viešųjų finansų sistemą, pateikta Programos VI skyriaus antrajame skirsnyje.

³⁶ Vyriausybės 2022 m. kovo 30 d. nutarimas Nr. 284 „Dėl Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų rengimo plano patvirtinimo“, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/11768544b0d711ecaf79c2120caf5094?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=81d68ac8-e837-4165-aa4e-e76f4eef7aa2>.